

5.

Kyrkliga institutioner.

Kyrkl.
in-
stitu-
tioner.

Kyrkliga institutioner.

Den högsta kyrkliga styrelsen i Stockholm utövas af Stockholms stads konsistorium, som utgöres af stadens ordinarie kyrkoherdar i de territoriella församlingarna samt i tyska och finska församlingarna med kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen, kallad pastor primarius, som ordinarie preses. Ärkebiskopen fungerar även, när han så vill, som »förförste preses» vid sidan om pastor primarius, och för ärkebiskopen skall ock, »när så omtränger, räkenskap göras, och till honom de saker af konsistorium refereras, som hans censur behöva». I dessa bestämmelser, liksom däri, att ärkebiskopen är ledamot af direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk, och att domkapitlet i Uppsala prövar den tyske kyrkoherdens »rättroghet», torde de enda nu kvarvarande spårerna efter Stockholms forna avhängighet af ärkestiftet vara att finna. Stockholm är därför att betrakta såsom ett i realiteten självständigt stift med pastor primarius såsom styresman och biskops vederlike. Pastor primarius tillsättes af konungen inom ett af församlingen genom val, bland af densamma med ärkebiskopens »ja och samtycke» kallade, gjort förslag af trenne prästmän. Han har självskriven plats i kyrkomötet, rätt och plikt att utöfa uppsikt öfver alla stadens församlingar, dess kyrkoherdar och öfriga prästmän samt att giva venia concionandi (tillåtelse att predika); enligt instruktionen af den 16 december 1668 är han »skolornas inspector jämte andra som vederbör» varjämte folkskollärarinneseminariet lyder under konsistoriet, i någon ringa mån även folkskolorna. Däremot äger han icke rätt att utnämna präster och bär icke biskopliga insignier. Vicepreses i konsistoriet har tidigare, enligt gammal hävd, varit kyrkoherden i Klara församling; numera utser emellertid konsistoriet sin vicepreses genom val.

Vid sidan af Stockholms stads konsistorium finnes även ett annat, kungl. hovkonsistorium (consistorium aulicum). Detta anses hava blifvit inrättat i sammanhang med den af regeringen den 20 december 1662 utfärdade »Ordnung, varefter överhovpredikanten och hovpredikanterna skulle sig rätta». Dess ännu i huvudsak gällande instruktion är af den 28 juni 1681. Under hovkonsistorium lyda utom hovförsamlingen (med hovpredikanter) huvudstadens garnisonsförsamlingar. I hovkonsistorium är överhovpredikanten preses och har till bisittare de nämnda garnisonsförsamlingarnas pastorer, även som slottspastorn.

Varje församling äger att för vården af kyrkans angelägenheter sammanträda å kyrkostämma med kyrkoherden till överläggning

och beslut, varvid kyrkoherden, såvida ej annorlunda särskilt förordnas, är ordförande. Två ordinarie stämmor skola årligen hållas, den ena före maj månads utgång för justering af röstlängd och för ekonomiska angelägenheter, den andra före november månads utgång för val till vissa befattningar. De kyrkliga ärenden, som skola företagas till avgörande å kyrkostämma, skola förut vara vederbörligen beredda af kyrkorådet eller särskilt utsedda personer.

Kyrkorådet tillkommer förutom beredandet af ärenden till kyrkostämma att vaka öfver efterlevnaden af gällande författningar rörande religionens och sedernas vård, att förvalta medel, som blifvit ställda under dess vård, och att i öfrigt vårda kyrkans angelägenheter. Kyrkoherden är självskriven ordförande i kyrkorådet. Ledamöter äro församlingens kyrkovårdar samt övriga å kyrkostämma valda personer till ett antal icke understigande fem. Ledamöterna väljas för två års tid.

De flesta prästerliga befattningar i huvudstaden tillsätts på vanligt sätt, men sökande kunna anmäla sig från hela riket.

Rösträtt vid prästval tillkommer en var i församlingen mantalsskriven, välfrejdad man eller kvinna, som uppnått 21 års ålder och äger att för egen del i kyrkostämmas beslut deltaga. Hustru till röstberättigad man äger ock, även om hon själv icke har rätt att deltaga i kyrkostämmas beslut, med vissa inskränkningar rösträtt vid prästval. Varje röstberättigad äger en röst, och rösträtt må i stadsförsamling endast utövas af den, som personligen infinner sig vid valtillfället (jfr vidare lagen ang. tillsättning af prästerliga tjänster den 9 dec. 1910 § 26).

Huvudstadens pastorat äro regala. Dock äro särskilda privilegier rörande tillsättande af prästerliga tjänster förlänade åt vissa församlingar. För Nikolai, Maria, finska och tyska församlingarna gälla dylika privilegier. Adolf Fredriks gamla församling, som före församlingsdelningen var ett patronellt pastorat med konungen såsom patronus, blev vid delningen den 1 maj 1906 regalt i likhet med de utbrutna nya församlingarna, Gustav Vasa och Matteus. Vad beträffar ledighet vid regementspastorsbeställning, föreslår regementschefen hos kungl. maj:t den af de sökande, regementschefen önskar skola vinna kungl. majts avseende. Regementspastorsbeställningar tillsätts tillsvidare endast på förordnande för obestämd tid.

Många mindre prästsysslor vid offentliga inrättningar ävensom vissa pastoratsadjunkturer utses af vederbörande myndigheter eller församlingar; kyrkoherdarna kalla även sina adjunk-

ter och enskilda sällskap fattig- eller diakon- präster, vilka sistnämnda dock officiellt äro att betrakta såsom pastorsadjunkter. Samfundet Pro fide et christianismo äger rätt att tillsätta några prästerliga kateketer i hufvudstaden med uppgift att biträda församlingarnas prästerskap vid konfirmandundervisningen. Innehavarna räkna prästerliga tjänster och avlönas av samfundet med bidrag av församlingarna.

Ordnandet av prästerskapets avlöning inom stadens territoriella församlingar uppdrogs enligt kungl. förordning av den 1 november 1872 åt en nämnd, som ännu finnes, och som sammanträder vid inträdande behov av lönerreglering för prästerskapet inom någon församling. En av de territoriella församlingarnas kyrkoråd tillsatt kommitté, bestående av en präst och en lekman från varje församling, är f. n. sysselsatt med utarbetande av ett förberedande förslag till lönerreglering för nämnda församlingars prästerskap.

För handläggning av frågor, som röra flera församlingar gemensamt, har tidigare funnits en särskild permanent institution, kyrkofullmäktige, utsedda för varje år av de olika församlingarna. Kyrkofullmäktiginstitutionen har emellertid genom lag den 14 aug. 1914 om ändrad lydelse av vissa paragrafer i kyrkostämmoförordningen för Stockholm fr. o. m. år 1915 upphört. Eventuellt uppkommande, för flera församlingar gemensamma frågor skola numera jämlikt nämnda lag avgöras av för varje fall tillsatta delegerade.

Lagar m. m. Kungl. förordning om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 nov. 1863 med ändringar den 11 juni 1887, 12 juli 1889, 22 maj 1891, 13 juni 1902, 15 jan. och 15 maj 1903, 15 april 1904, 16 juni 1905, 12 juli 1907, 17 juni 1908, 26 maj 1909, 10 juni 1910, 12 maj 1911, 1 juni 1912, 14 aug. 1914 och 25 juni 1917. Kungl. förordning ang. ordnande av prästerskapets i de territoriella församlingarna i Stockholm avlöning den 1 nov. 1872. Lag ang. tillsättning av prästerliga tjänster den 9 dec. 1910. Kungl. stadga ang. prästval den 9 dec. 1910.

Stockholms stads konsistorium med därunder hörande församlingar.

Stockholms stads konsistorium består av ärkebiskopen som preses, när han är tillstädes, pastor i Storkyrkoförsamlingen (pastor primarius) såsom ordinarie preses samt kyrkoherdarna i Stockholms övriga territoriella pastorat och i tyska och finska församlingarna som ledamöter.

Under Stockholms stads konsistorium lyda dels hufvudstadens 16 territoriella församlingar, dels tvenne nationella församlingar, tyska och finska församlingarna. En del allmänna inrättningar, som förut bildat icke territoriella församlingar, ingå numera sedan den 15

oktober 1910 i respektive territorialförsamlingar (jfr vidare nedan).

Angående församlingar av främmande trosbekännare se sid. 285.

Instruktioner. Kungl. instruktion den 16 dec. 1668 (med ändringar) för pastor primarius och konsistoriet. Kungl. förordning den 11 febr. 1687 huru med rättegång uti domkapitlet förhållas skall.

Stadskonsistorium.

Expedition: Storkyrkan, St.; rt. 38 08; expeditionstid: måndagar, onsdagar och fredagar 11—12; sessionstid: varannan tisdag kl. 1 e. m. (sommarmånaderna var tredje fredag kl. 1 e. m.).

Stockholms stads prästerskap lydde till en början under ärkebiskopen och domkapitlet i Uppsala. När Stockholms konsistorium upprättades är ovisst, men omnämnes detsamma i en urkund från år 1442. Det utgjordes 1593 av pastor primarius vid Storkyrkan, församlingarnas kyrkoherdar och »rector scholæ». I kungl. förordning om rättegången i domkapitlet den 11 februari 1687 förordnades, att ärkebiskopen skulle vara »preses primarius» och kyrkoherden i Storkyrkan preses. Enligt gammal hävd har tidigare kyrkoherden i Klara varit vice preses. Numera väljer emellertid konsistoriet självt sin vice-preses. Gustav I lär hava ämnat göra Stockholm med närlägnade församlingar till eget stift, ett liknande förslag väcktes på 1700-talet, men kom aldrig till verkställighet. Enligt konsistorii beslut den 11 juni 1915 intaga dess ledamöter med undantag av pastor primarius plats efter dagen för inträdet i konsistorium.

Förnämste preses.

Ärkebiskopen (självskr.).

Ordinarie preses.

Vakant, pastor primarius, kyrkoherde i Storkyrkoförs. (självskr.).

Vice preses.

Landquist, C. A. E. (se nedan).

Konsistorii assessorer.

Landquist, C. A. E., kyrkoherde i Katarina förs.

Sterzel, G. F., kyrkoherde i tyska förs.

Eklund, K. A., kyrkoherde i Maria förs.

Montell, V., kyrkoherde i finska förs.

Larsson, C. V., kyrkoherde i Kungsholms förs.

Hallberg, H. E., kyrkoherde i Gustav Vasa förs.

Hammarsten, F., kyrkoherde i Jakobs förs.

Öhman, K., kyrkoherde i Johannes förs.

Källander, A. J., kyrkoherde i Hedvig Eleonora förs.

Hasselrot, C. R., kyrkoherde i Adolf Fredriks förs.

Lindhagen, L. T., kyrkoherde i Engelbrekts förs.

Berglund, A. A. T., kyrkoherde i Matteus förs.

Lindskog, H. J., kyrkoherde i Brännkyrka förs.

Bengtson, H. G. V., kyrkoherde i Oscars förs.

Svensson, M. T. K., kyrkoherde i Bromma förs.

**Kyrkl. in-
stitu-
tioner.** Klefbeck, E. A., kyrkoherde i Sofia förs.
Bokander, H. G. E., kyrkoherde i Klara förs.

Konsistorienotarie.

Vakant; *tj. Burén, C. T. U.*

Vaktmästare.

Vakant.

Storkyrkoförsamlingen.

(St Nikolai.)

*Expedition: Stortorget 1. St.; rt 162;
st. 23 66; expeditionstid: 9—10,30 (under
tiden juni—aug. 10—11).*

Storkyrkoförsamlingen, den äldsta av Stockholms församlingar, har ursprungligen omfattat Stadsholmen och holmarna i Norrström (nuvarande Helgeandsholmen), vartill efter reformationen även kommit nuv. Riddarholmen. Den senare utgjorde emellertid åren 1666—1807 en självständig församling, till vilken en del av Storkyrkoförsamlingen, området väster om nuvarande Stora Nygatan, då också hörde, ävensom 1663—1784 Bromma församling. Helgeandsholmen åter delades sedermera mellan Klara och Jakobs församlingar, men har 1906 åter lagts till Storkyrkoförsamlingen. Till denna hörde åren 1529—1636 och 1668—1671 även Solna (under den förra perioden med nuv. Kungsholmen och Bromma) samt åren 1636—1668 Lovö. Storkyrkan torde hava grundlagts av Birger Jarl omkring år 1260. Den har åren 1902—1910 undergått genomgripande reparations- och ändringsarbeten.

Stat år 1918. Utgifter 112,376: 73 kr.; inkomster 17,125 kr.

Utdebitering pr $\frac{1}{10}$ bevilningskrona. Till kyrkokassan 34 öre, till prästerskapets avlöningskassa 10 öre och till skolkassan 1 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlöningskassa 25 öre.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., dyrtidstillägg 600 kr., ålderstillägg 1,500 kr., fri bostad; såsom konsistorii preses ca 4,000 kr. Vice pastor: avlöningen utgår enligt särskild överenskommelse. Tre komministrar: lön 3,000 kr. jämte kyrkotionde, ca 1,000 kr., fri bostad. Pastorsadjunkt: lön av kyrkoherden 700 kr., personligt bidrag av församlingen 1,800 kr. Kyrkonotarie: lön 300 kr., arvode som arkivföreståndare 250 kr. Klockare: lön 2,500 kr., fri bostad. Organist: lön 2,000 kr. Kantor: lön 1,500 kr. Maskinist m. m.: lön 2,000 kr., arvode 100 kr., fri bostad. Förste kyrkovaktmästare: lön 1,000 kr., arvode 300 kr., fri bostad. Kassavårdare: lön 1,000 kr., av donationsfond 1,000 kr. — För 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande befattningshavare med i genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Welinder, N. J., vice pastor, själskr. ordf. (se nedan); *Axelson, H. A., direktör, stadsfullm.; Bernström, C. A. Fr., tryckeriföreståndare; Creutz, J. W., assuransdirektör; Eklund, J. M., målarmästare, kyrkovård; *Fleetwood, R. A. S., frihl., riddarhuskamrerare; Förselius, A. G., direktör; *Malmgren, O. W., grosshandlare; *Schalin, C. A., grosshandlare, kyrkovård, kassavårdare.

Kyrkonotarie och arkivföreståndare.
Gyllensvärd, G. V.

Församlingens skolråd.

Se sid. 153.

Församlingsbibliotekets styrelse.

Utgöres av skolrådet, se sid. 153.

Kyrkoherde.

Vakant.

Vice pastor.

Welinder, N. J. (se nedan).

Komministrar.

Mörner, A. K.; Brandel, R. A.; Karlgren, A.

Pastorsadjunkt.

Welinder, N. J. (se ovan).

Klockare.

Johnson, C. G.

Organist.

Nordqvist, J. C., tjl., *tj. Fryklöf, H. L.*

Kantor.

Lambère, C. L.

Diakonissa.

(Skomakaregatan 30, St.; st. Brunkeb. 30 90;
*mottagningstid: alla vardagar 8—9,30
f. m.)*

von Post, Alice F. G. J.

Förste kyrkovaktmästare.

Fastin, G. A.

S:ta Klara församling.

Expedition: Brunkebergsgatan 10, C.; rt. 86 23; st. 8 69; expeditionstid: 10—11 samt helgfria fredagar 7—8 e. m.

På den plats, där det av Magnus Ladulås år 1280 grundade, av Gustav Vasa 1527 nedrivna, S:ta Klara kloster legat, byggdes under Johan III:s tid, sannolikt 1572—1576, Klara kyrka. Vid en eldsvåda 1751 nedbrann kyrkan men började omedelbart återuppbyggas, så att den redan 1753 kunde invigas på nytt. Kyrkan har under år 1907 undergått en genomgripande reparation. Ursprungligen tjänstgjorde kyrkan som gudstjänstlokal för hela Norrmalm. År 1643, då Jakobs

kyrka blivit färdig, skedde emellertid en delning, så att trakten öster om Brunkeberg lades till denna kyrka, medan Klara kyrka blev gudstjänst-lokal för Norrmalm väster om Brunkeberg jämte nuvarande Kungsholmen. År 1671 blev Kungsholmen emellertid avsköndrad till egen församling och år 1773 avsköndrades den norra delen av församlingen till Adolf Fredriks församling. Bromma församling utgjorde annex till Klara under åren 1624—1663.

Stat år 1918. Utgifter 91,527: 50 kr.; inkomster 27,640 kr.

Utdelivering pr $\frac{1}{10}$ bevillningskrona. Till kyrkokassan 7 öre, till prästerskapets avlöningskassa 6 öre, till täckande av upptaget amorteringslån 22 öre, till folkskolan 4 öre, till täckande av upptaget amorteringslån för folkskolan 22 öre samt till församlingsbiblioteket 1 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlöningskassa 25 öre för varje mantalsskriven person.

Avlöningarm.m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., fri bostad. Indelningersättning från Stockholms län 1,123: 29 kr. Två komministrar: lön 4,000 kr., fri bostad; dessutom utgår till en ett personligt lönetillägg å 500 kr. En vice komminister: arvode 2,500 kr. En vice komminister: 1,700 kr. Pastorsadjunkt: 2,500 kr., personligt lönetillägg 500 kr. Kyrkonotarie: 600 kr. Klockare och kyrkofogde: lön 2,500 kr., personligt lönetillägg 500 kr., fri bostad. Organist: lön 1,500 kr., tre personliga lönetillägg 1,500 kr. Kantor: lön 1,200 kr., två personliga lönetillägg 1,000 kr. Kyrkovaktare: lön 1,500 kr., personligt lönetillägg 300 kr., fri bostad. — För 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande befattningshavare med i genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Bokander, H. G. E., kyrkoherde, självskr. ordf. (se nedan); **Andersson,** B. J. F., ingenjör; ***Dahl,** F. G. A., professor; ***Edberg,** K. Th., snickarmästare; ***Lilja,** S. A. J., hovintendent, stadsfullm.; ***Magnusson,** A. E., byggmästare, stadsfullm., kyrkovärd; **Nilsson,** N., överinspektör; **von Rosen,** G. P. A., greve, hovrättsråd; en vakant.

Kyrkonotarie.

Romare, P. B.

Församlingens skolråd.

Se sid. 154.

Församlingsbibliotekets styrelse.

Se sid. 287.

Kyrkoherde.

Bokander, H. G. E.

Komministrar.

Westberg, P. O., tjl.; en vakant.

Vice komministrar.

Breitholtz, T. N. R.; **Svanberg,** A. E.

Pastorsadjunkt.

Bratt, E. J.

Klockare och kyrkofogde.

Lidström, C. A. R.

Organist.

Hägg, G. V.

Tf. kantor.

Wiberg, C. A.

Diakonissa.

(Klara östra kyrkogata 8, C.; st. Brunkeb. 11 20; mottagningsstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 9—11.)

Hansson, Ingeborg.

Kyrkovaktmästare.

Karlson, J. W.

Kungsholms församling.

(Ulrika Eleonora.)

Expedition: Parmmätaregatan 3. C.; rt. 13816; st. 4326; expeditionstid: 10—11 samt t. v. helgfria fredagar 7,30—8,30. e.m.

Nuvarande Kungsholms församling lydde ursprungligen under Solna, hörde jämte denna till Storkyrkoförsamlingen under åren 1529—1536 och kom 1643 till Klara församling. År 1671 skildes Kungsholmen från Klara och bildade egen församling med Solna som annex 1671—1685. På den nuvarande kyrkans plats lades 1673 grunden till den nya församlingens kyrka. En provisorisk träkyrka, som uppyggets redan året förut, uppbrenn 1679, varefter gudstjänster höllas i ett hus vid Hantverkaregatan. Bygget av kyrkan gick nämligen till följd av församlingens fattigdom och ringa invånarantal (1672 blott 193 personer) synnerligen långsamt; först 1688 kunde kyrkan invigas och up kallades efter dåvarande drottningen Ulrika Eleonora. Fullständigt färdigbyggd blev kyrkan först 1757 och tornet först 1813.

Våren 1906 beslöt församlingen att i parken Stadshagen uppföra ett kapell. Kapellet, som byggdes huvudsakligen av donerade medel och ett anslag ur prästerskapets löne regleringsfond, invigdes år 1910 och benämndes St Görans kyrka.

Stat år 1918. Utgifter: 157,920 kr.; inkomster: 12,030 kr.

Utdelivering pr $\frac{1}{10}$ bevillningskrona. Till kyrkokassan 20 öre, till prästerskapets avlöningskassa 3 öre, till skolkassan 7 öre och till församlingsbiblioteket 4 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlöningskassa 1 kr. för man, 50 öre för kvinna.

Avlöningar m.m. Kyrkoherde: lön 5,000 kr., ålderstillägg 1,500 kr., arvode för förökat arbete

**Kyrkl.
in-
stitu-
tioner.**

**Kyrkl. in-
stitu-
tioner.** 1,500 kr., statsbidrag 705 kr., fri bostad. Kom-
minister: lön 2,500 kr., personligt lönetillägg
1,500 kr., arvode för förökat arbete 500 kr., fri
bostad. Förste pastorsadjunkt: lön 4,000
kr., ålderstillägg 500 kr., fri bostad. Ord. pas-
torsadjunkt: lön 3,600 kr., fri bostad. Pastors-
adjunkt: lön 3,600 kr., personligt hyresbidrag
600 kr. (En pastorsadjunkt avlönas av enskilda
medel.) Kyrkonotarie: arvode 300 kr., person-
ligt tillägg 200 kr. Klockare, kantor och kyr-
kofogde: lön 4,000 kr., fri bostad. Organist:
lön 1,500 kr., två ålderstillägg å 300 kr. Organist
och kantor i S:t Görans kyrka: lön 1,200 kr., två
ålderstillägg å 150 kr. En kyrkovaktmästare:
lön 1,200 kr., för städning 800 kr., fri bostad; en
kyrkovaktmästare (S:t Görans kyrka): lön
1,000 kr., för eldning 400 kr., för städning 400
kr., fri bostad. En förste kyrkovaktare, till-
lika eldare och ringare, 1,550 kr. Kyrkoskri-
vare: lön 900 kr. — För 1918 utgå dessutom
dyrtidstillägg till i tjänst varande befattnings-
havare med i genomsnitt 30 % av den kontanta
lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Larsson, C. V., kyrkoherde, självskr. ordf. (se
nedan); **Borgström**, A. G. S., justitieråd, stads-
fullm.; ***Göransson**, A. R. W., sekreterare;
***Hellsten**, F. W., syssloman, kyrkovärd;
***Hökerberg**, E. I., föreståndare; **Salin**, K. B.,
antikvarie; ***Schreuder**, F., fabriksidkare;
Sjöholm, G. E., grosshandlare, stadsfullm.;
Tidblad, A. E., ingenjör, kyrkovärd.

Kyrkonotarie.

Lindeberg, C. A.

Församlingens skolråd.

Se sid. 155.

Församlingsbibliotekets styrelse.

Se sid. 288.

Kyrkoherde.

Larsson, C. V.

Komminister.

Blomquist, O. R.

Förste pastorsadjunkt.

Davidson, J. A. L.

Ord. pastorsadjunkt.

Folkard-Holmgren, J. F.

Komministersadjunkt.

Dymling, C. J.

Pastorsadjunkter.

Lindberg, J.; Garde, K. R.

Klockare, kantor och kyrkofogde.
Sandberg, G. V.

Organist.

Svensson, J. E.

Organist och kantor i S:t Görans kyrka.

Laurin, S.

Diakonissor.

Nylander, Karolina, *Bergsgatan 47, C.; st.
Kungsh. 24202; mottagningstid: alla
vardagar utom tisdagar 8,30—10 f. m.*
Nilsson, Almina G., *Arbetaregatan 33 A, C.;
st. Kungsh. 1761; mottagningstid: i bo-
staden vardagar 8—9 f. m., i S:t Gö-
rans kyrka vardagar 9—11 f. m.*

Kyrkovaktmästare.

Gustafsson, N. E.; Eriksson, S. (S:t Görans kyrka).

Adolf Fredriks församling.

*Expedition: Kammakaregatan 30, Va.;
rt. 13775; st. 7076; expeditionstid:
10—11.*

Nuvarande Adolf Fredriks församling hörde
förest under Klara. År 1673 byggdes emellertid
på den plats, där Adolf Fredriks kyrka nu lig-
ger, ett kapell, S:t Olofs kapell, och då detta
år 1675 invigdes, anvisades den del av försam-
lingen, som låg norr om Kammakaregatan, bänk-
platser i detta kapell. År 1773 fick denna trakt
av Klara församling bilda egen församling, upp-
kallad efter konung Adolf Fredrik, och följande
år blev församlingens kyrka färdig, uppbyggd
omkring det gamla kapellet. Enligt beslut av
kyrkostämman den 6 mars 1905, fastställt av
kungl. maj:t den 2 juni 1905, delades försam-
lingen den 1 maj 1906 i trenne församlingar:
Adolf Fredriks, Gustav Vasa och S:t Matteus.

Stat år 1918. Utgifter 144,064: 09 kr.;
inkomster 12,618: 61 kr.

Utdebitering pr 1/10 bevilningskrona.
Till prästerskapets avlönning 5 öre, till kyrkokas-
san 43 öre, till skolkassan 4 öre och till för-
samlingsbiblioteket 2 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets av-
lönning 1 kr. för man och 50 öre för kvinna.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000
kr., två ålderstillägg, vardera å 500 kr., fri bo-
stad. Komminister: lön 4,000 kr., ålderstillägg
1,000 kr., fri bostad. Pastorsadjunkt: lön
3,000 kr. och fri bostad. Pastorsadjunkt:
lön 2,500 kr. och fri bostad. Kyrkonotarie:
arvode 600 kr. Klockare: lön 2,500 kr. och
fri bostad. Organist: lön 1,500 kr. Kan-
tor: lön 1,000 kr. Kyrkovaktmästare: lön
1,300 kr., som skrivbiträde 300 kr., fri bostad.
— För år 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg
till i tjänst varande befattningshavare med i
genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock
högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Hasselrot, C. R., kyrkoherde, självskr. ordf. (se nedan); **Aldén**, G. A., skriftställare; **Ekstrand**, A. G., f. d. överingenjör, kyrkovård; **Falk**, C. Th., f. d. läroverksadjunkt; ***Grönfors**, G. B. V., direktör, kyrkovård; ***Klint**, J. A., fabrikör; **Lagergren**, C. H., grosshandlare; **Lindman**, C. A. M., professor; ***Östberg**, G. F., godsägare.

Kyrkonotarie.

Ljungman, C. J. D.

Församlingens skolråd.

Se sid. 155.

Församlingsbibliotekets styrelse.

Se sid. 288.

Kyrkoherde.

Hasselrot, C. R.

Komminister.

Vicander, J. P:son.

Pastoratsadjunkt.

Wallsteresson, K. E.

Pastorsadjunkt.

Silén, P. D.

Klockare.

Kvarzell, J. A.

Kantor.

Arrhenius, B. A. A.

Organist.

Nordqvist, G. L.

Församlingssyster.

(Saltmätaregatan 1, Va.; st. 41 45; mottagningstid: alla dagar utom onsdagar 9—10.)

Berger, H. Maria.

Kyrkovaktmästare.

Andersson, A. R.

Gustav Vasa församling.

Expedition: Västmannagatan 63, Va.; rt. 95 82; st. 94 82, kyrkoherdens arbetsrum st. 38; expeditionstid: 10—11.

Församlingen skildes från Adolf Fredriks församling den 1 maj 1906 (se vidare under denna församling), och i juni s. å. invigdes den nyuppförda kyrkan. Inom församlingen ligger Sabbatsbergs ålderdomshem, som till den 15 oktober 1910 utgjorde egen församling, men numera ingår i Gustav Vasa; inrättningen har dock fortfarande egen kyrka, egen pastor etc.

Stat år 1918. Utgifter: 162,723: 38 kr.; inkomster: 28,303: 01 kr.

Utdebitering pr $\frac{1}{10}$ bevillningskröna. Till prästerskapets avlöning 5 öre, till kyrkokassan 58 öre, till skolkassan 3 öre och till församlingsbiblioteket 6 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlöning 1 kr. för man och 50 öre för kvinna.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg, vardera å 500 kr., bostad. Komminister: lön 4,000 kr., två ålderstillägg, vardera å 500 kr., bostad. Pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr., bostad. Pastorsadjunkt: lön 2,500 kr., bostad eller 1,000 kr. i hyresbidrag. Kyrkonotarie: lön 600 kr. Klockare: lön 2,500 kr., bostad. Kantor: lön 1,000 kr. Organist: lön 1,800 kr., två ålderstillägg, vardera å 300 kr. En förste kyrkovaktmästare: lön 1,250 kr., fyra ålderstillägg, vardera å 150 kr., bostad eller 500 kr. i hyresbidrag; en andre kyrkovaktmästare: lön 1,000 kr., fyra ålderstillägg, vardera å 150 kr., bostad eller 500 kr. i hyresbidrag. — För år 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande befattningshavare med i genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Hallberg, H. E., kyrkoherde, självskr. ordf. (se nedan); **Edblom**, J. R., byggmästare; **Enell**, H. G. O., apotekare, kyrkovård; **Fegth**, J. P., bruksägare; ***von Friesen**, F. H., kamrerare; **Lindberg**, G. E., hamnfogdeinspektör; ***Lindholm**, J. M., fabrikör, kyrkovård; ***Nycander**, O. J. T., direktör; ***Olsson**, F. T., direktör.

Kyrkonotarie.

Falkenberg, A. C. M., frih.

Församlingens skolråd.

Se sid. 156.

Församlingsbibliotekets styrelse.

Se sid. 289.

Kyrkoherde.

Hallberg, H. E.

Komminister.

Lindgren, J.

Pastoratsadjunkt.

Ankar, G. A.

Pastorsadjunkt.

Arbin, E. V.

Klockare och kantor.

Bohlin, C.

Organist.

Olsson, O. E.

Kyrkl.
in-
stitu-
tioner.

**Kyrkl.
in-
stitu-
tioner.**

Diakonissor.

(Gemensamma för församlingen och fattigvårdsstyrelsen: Västmannagatan 63, Va.; st. 956, 24 07; mottagningstid: tisdagar, fredagar och lördagar 8—10 f. m.).

Norrbom, Karin M.; Johansson, Ruth H. G.

Kyrkovaktmästare.

Axén, J. A.; Wärner, A. S.

Sabbatsbergs ålderdomshem.

Sabbatsbergs ålderdomshem, Torsgatan 32, Va.; rt. 86 06; st. 71 40.

Inrättningen, som förut bildat egen församling, ingår nu i Gustav Vasa församling (jfr under fattigvårdsnämnden, sid. 112).

Predikant.

Wolfbrandt, E. G.

Organist och försångare.

Selander, Anna Ch.

Vaktmästare.

Olsson, K. J.

S:t Matteus församling.

Expedition: Västmannagatan 92, Va.; rt. 114 99, 114 91 (kyrkoherdens expeditionssrum); st. 94 80, 214 50 (kyrkoherdens expeditionssrum); expeditionstid: 10—11.

Församlingen skildes från Adolf Fredriks församling den 1 maj 1906 (jfr ovan under denna förs.). En kyrka hade redan före delningen blivit uppförd och invigd år 1903. Inom församlingen ligger borgerskapets änkhuss, som förut utgjort egen församling. Genom kungl. förordning den 30 september 1910, som trädde i kraft den 15 oktober samma år, upphörde inrättningen att vara egen församling, men har fortfarande eget prästerskap, som den själv avlönar.

Stat år 1918. Utgifter: 113,682: 34 kr.; inkomster: 6,887: 72 kr.

Utdebitering pr $\frac{1}{10}$ bevilningskrona. Till kyrkokassan 26 öre, till prästerskapets avlöning 4 öre, till skolkassan 7 öre och till församlingsbiblioteket 3 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlöning 1 krona för man och 50 öre för kvinna.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg à 500 kr., fri bostad. Komminister: lön 4,000 kr., två ålderstillägg, vardera à 500 kr., fri bostad. Pastoratsadjunkt: lön 3,500 kr., fri bostad. Pastorsadjunkt: 3,500 kr., fri bostad. Kyrkonotarie: 600 kr. Klockare och kantor: lön 3,500 kr., fri bostad. Organist: lön 1,500 kr. Förste kyrkovaktmästare: lön 1,800 kr., fri bostad. Andre kyrkovaktmästare: lön 1,500 kr., fri bostad. — För år 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande befattnings-

havare med i genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Ledamöter.

Berglund, A. A. T., kyrkoherde, själskr. ordf. (se nedan); Almström, O. H., disponent, stadsfullm.: *Anderberg, A. W., kamrerare; *Erixon, G., direktör; *Jakobsson, U. G. W., direktör; *Kihlmark, R. R., direktör, kyrkovård; Weidenhain, P. A., banktjänsteman; Westman, K. A., disponent; Sjöman, E. F., grosshandlare, kyrkovård.

Suppleanter.

Bruce, V. O. Chr., apotekare; *Jacobson, T. A., intendent; Lamby, B. A., uppbördskommissarie; *Palm, A. A. E., kapten.

Kyrkonotarie.

Edman, P. V.

Församlingens skolråd.

Se sid. 156.

Församlingsbibliotekets styrelse.

Se sid. 289.

Kyrkoherde.

Berglund, A. A. T.

Komminister.

Holmbäck, A. J.

Pastoratsadjunkt.

Gunnard, O. B.

Pastorsadjunkt.

Wiklund, E. W.

Klockare och kantor.

Ahlberg, D. J.

Organist.

Althén, K. R.

Diakonissa.

(Matteuskyrkan, Vanadisvägen, Va.; st. 294 82; mottagningstid: alla dagar utom onsdagar 9—11.)

Pauli, A. Irene V.

Kyrkovaktmästare.

Hanning, F. O.; Rydholm, J. E.

Borgerskapets änkhuss.

Inrättningen, som förut bildat egen församling, ingår numera i Matteus församling.

Norrtullsgatan 45, Va.; st. 54 38.

Avlöningar m. m. Predikant: arvode 1,600 kr. Organist: arvode 400 kr. Vakt-

mästare: uppbär lön endast såsom vaktmästare vid änkhuset.

Predikant.

Gunnard, O. B.

Organist.

Gustafsson, A. F.

Vaktmästare.

Ahlström, O. F.

Jakobs församling.

Expedition: Jakobsgratan 2, C.; rt. 539; st. 6950; expeditionstid: 10—11.

Jakobs kyrka omtalas i urkunder från trettonhundratalets mitt. Jakobs församling var i början förenad med Solna. Den gamla kyrkan nedrevs av Gustav Vasa, varefter alla invånarna på Norrmalm begagnade sig av Klara kyrka. En ny kyrka började byggas under Johan III:s tid, men avstannade arbetet vid hans död, och kyrkan invigdes först 1643. Samma år, den 25 november, delades Norrmalm i två församlingar, Klara och Jakobs, med Brunkeberg som gräns. Denna delning ägde orubbat bestånd till 1671, då de av Norrmalms invånare, som bodde omkring St Johannis kapell (»Kungsbacksboerne») bildade egen församling med av ärkebiskopen men icke av konsistoriet erkänd kyrkoherde. Denna delning upphörde emellertid snart och »Kungsbacksboerne» fingo i stället gudstjänstlokal i St Olofs kapell under Klara församling. År 1672 skildes Ladugårdslandet från Jakobs församling, dock utan egen präst, då Ladugårdslandet skulle skötas och förestås av amiralitetspredikanterna under kyrkoherdens i Jakob inseende såsom »superintendent vid amiralitetet». Sedan amiralitetet i början på 1680-talet flyttats till Karlskrona, skildes Jakob och Ladugårdslandet fullständigt 1696.

Den 1 maj 1907 skildes Jakobs och Johannes församlingar.

Stat år 1918. Utgifter: 230,000 kr.; inkomster: 1,300 kr.

Utdebitering pr $\frac{1}{10}$ bevilningskrona. Till prästerskapets avlöningskassa 5 öre och till kyrkokassan 35 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlöningskassa av varje mantalsskriven person 40 öre för man och 20 öre för kvinna.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg, vardera å 750 kr., fri bostad. Komminister: lön 4,000 kr., dessutom två ålderstillägg, vardera å 500 kr., fri bostad. Pastorsadjunkt: lön 3,000 kr., personligt lönetillägg 600 kr., fri bostad. Pastorsadjunkt: lön 2,500 kr., personligt lönetillägg 500 kr., fri bostad. Kyrkonotarie: 1,000 kr. Klockare: lön 3,000 kr., fri bostad. Organist: lön 2,500 kr. Kantor: lön 2,000 kr. Kyrkovaktmästare: lön 1,800 kr., fri bostad. — För 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst

varande befattningshavare med i genomsnitt 30 % Kyrkl. in-
av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr. stituer.
tioner.

Församlingens kyrkoråd.

Hammarsten, Fr., kyrkoherde, självskr. ordf. (se nedan); *Haak, O. K., direktör, kyrkovård; Rundquist, C. A., rådman; *Sehardt, C. W., hovapotekare; *Sjögren, P. A., fabrikör; Wachtmeister, H. H:son, greve, f. d. generaldirektör; Wretman, J., f. d. rådman, kyrkovård.

Kyrkonotarie.

Afzelius, A. C. A.

Församlingens skolråd.

Se sid. 157.

Kyrkoherde.

Hammarsten, Fr.

Komminister.

Rosenius, P. J.

Pastoratsadjunkt.

Jonsson, G. A.

Pastorsadjunkt.

Jonzon, B. I. J.

Klockare.

Gustafsson, A. M.

Organist.

Lindström, A. E.

Kantor.

Borgstedt, E. R.

Diakonissa.

(Jakobsgratan 2, C.; st. 20933; mottagningstid: alla vardagar 9—11).

Unger, Ingegerd E.

Kyrkovaktmästare.

Ehnqvist, K. A.

Johannes församling.

Expedition: Kammakaregatan 12, Va.; rt. 7180; st. 9 09; expeditionstid: vardagar (utom lördagar) 10—11 samt helgfria fredagar 7,50—8,50 e. m.

Enligt traditionen anlade Magnus Ladulås 1286 nära den plats, där Johannes kyrka nu ligger, ett hospital och ett kapell, som till ridaren St Georgs ära kallades St Görans kapell. På 1450-talet utlades en del av kapellets tomt till begravningsplats åt Jakobs församling, medan dess kyrkogård till stor del var utlagd till Kungsträdgården. Sedan Gustav Vasa 1527 lät nedriva kapellet, lög tomten i mer än hundra år öde och namnet förvandlades till Brunkebergs kyrkogården. På 1630-talet byggdes där emellertid ett gravkapell, som även användes till guds-

**Kyrkl. in-
stitu-
tioner.** tjänstlokal för kronans manskap. Först 1671 började det användas till gudstjänster för församlingen under den tid förslag var å bane att skilja Jakobs och Johannes församlingar (jfr ovan under Jakobs församling). Under Gustav III:s tid lades grunden till en ny kyrka, men avstannade arbetet snart. År 1890 invigdes en ny kyrka på platsen, och skildes församlingen den 1 maj 1907 från Jakobs. År 1904 invigdes vid Vanadislundan ett kapell, St Stefanskapellet.
Stat år 1918. Utgifter: 131,900 kr.; inkomster: 9,400 kr.

Utdebitering pr $\frac{1}{10}$ bevilningskrona. Till prästerskapets löne- och konventionskassa 10 öre och till kyrko- och skolkassan 40 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlöning av varje skattskyldig person 40 öre för man och 20 öre för kvinna.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg, vardera å 500 kr., fri bostad. Två komministrar: lön 4,000 kr., två ålderstillägg, vardera å 500 kr., fri bostad eller hyresersättning 1,000 kr. Pastorsadjunkt: lön 3,000 kr., personligt lönetillägg 500 kr. samt fri bostad eller hyresbidrag 600 kr. Två pastorsadjunkter: lön 3,000 kr. och fri bostad. Kyrkonotarie: 600 kr. Klockare: lön 2,500 kr., ersättning för mistade sporter 200 kr., lönetillägg 300 kr., ålderstillägg 200 kr., fri bostad. Organist: vid Johannes kyrka, lön 2,000 kr., lönetillägg 500 kr.; vid Stefanskyrkan, lön 1,200 kr., lönetillägg 300 kr. Diakon: 1,800 kr., fri bostad. Kantor: lön 1,500, lönetillägg 300 kr. Kyrkovaktmästare vid Johannes kyrka: lön 1,200 kr., ålderstillägg 600 kr., fri bostad. Kyrkovaktmästare vid Stefanskyrkan: lön 1,200 kr., ålderstillägg 400 kr., hyresersättning 500 kr. — För år 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande befattningshavare med i genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Öhman, K., kyrkoherde, självskr. örd. (se nedan);
*Grafström, G. Hj., sekreterare hos överståthållarämbetet; Hjort, C. A., kontorschef, stadsfullm.; *Hjorth, J. E., direktör, kyrkovård; Lindberg, A. W., kamrerare; *Sebardt, C., prakt. läkare; Svedelius, C., rektor; *Wassberg, A., överlärare; Wikland, S. H. S., distriktschef i järnvägsstyrelsen, kyrkovård.

Kyrkonotarie.

Engellau, I.

Församlingens skolråd.

Se sid. 157.

Församlingsbibliotekets styrelse.

Utgöres av skolrådet, se sid. 157.

Kyrkoherde.

Öhman, K.

Komministrar.

Laurell, E.; Lignell, E.

Pastoratsadjunkt.

Ring, G. E. T.

Pastorsadjunkter.

Wenner, P. A.; Berlin, E. L. (till 1 okt. 1918).

Klockare.

Jansson, C. H. T.

Organister.

Vakant (Johannes kyrka); Wahlstedt, Edla (Stefanskyrkan).

Kantor.

Wiklund, V.

Diakon och diakonissor.

(Frejgatan 25, Va.; st. Vasa 72 73, 297 84; mottagningstid: alla vardagar utom onsdagar 8—10 f. m.)

En vakant; Törneblad, M. Ch. (Mia); Nilsson, Alma.

Kyrkovaktmästare.

Ehnqvist, A. F. (Johannes kyrka), st. Brunkeb. 2 86; Beijer, E. W. (Stefanskyrkan), st. Vasa 74 59.

Engelbrekts församling.

Expedition: Östermalmsg. 67, Ö.; rt. 108 03; st. 98 13; expeditionstid: vardagar (utom lördagar) 10—11 samt helgfria fredagar 7,50—8,50 e. m.

Församlingen skildes från Hedvig Eleonora den 1 maj 1906 (jfr nedan under denna förs.). Grund till en kyrka för församlingen lades den 14 maj 1910; kyrkan invigdes den 25 januari 1914. Ett kapell i Hjorthagen invigdes den 25 mars 1909.

Stat år 1918. Utgifter: 176,435: 72 kr.; inkomster: 4,100 kr.

Utdebitering pr $\frac{1}{10}$ bevilningskrona. Till prästerskapets avlöning 4 öre, till kyrkokassan 36 öre och till skolkassan 4 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlöning 50 öre person.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg, vardera å 750 kr., fri bostad. Komministrar: lön 4,000 kr., två ålderstillägg, vardera å 500 kr., fri bostad. Pastoratsadjunkt: lön 3,600 kr., fri bostad. Pastorsadjunkt: 3,500 kr. Kyrkonotarie: 700 kr. Klockare: lön 2,500 kr., personligt lönetillägg 1,000 kr., fri bostad. Organist i Engelbrektskyrkan: 1,800 kr. Kantor i Engelbrektskyrkan: 1,200 kr. Organist och kantor i Hjorthagskyrkan: 1,500 kr. Förste kyrko-

vaktmästare: 1,800 kr., fri bostad. Andre kyrkovaktmästare: 1,500 kr., fri bostad. — För 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande befattningshavare med i genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Lindhagen, L. T., kyrkoherde, själskr. ordf. (se nedan); **Andersson**, H. R., hamnmästare; **Hallendorff**, C. J. H., professor; **Johansson**, N. J. A., byggmästare; **Lind**, G. H., trädgårdsdirektör, stadsfullm., kyrkovärd; **Lindahl**, M., direktör, kyrkovärd; **Lindgren**, G. A. H., hovintendent; **Malm**, O. B., generallöjtnant; **Planting-Gyllenbåga**, E. J. C., regeringsråd.

Suppleanter.

Odencrantz, L. A., bankdirektör; **Wickström**, C. T., cementarbetare.

Kyrkonotarie.

Åkerman, G. A.

Församlingens skoloråd.

Se sid. 157.

Kyrkoherde.

Lindhagen, L. T.

Komminister.

Lindh, A.

Pastoratsadjunkt.

Vakant.

Vice pastoratsadjunkt.

Stenberg, Hj. A.

Pastorsadjunkt.

Montan, G. E.

Klockare.

Blomberg, C. H.

Organist

(i Engelbrektskyrkan).

Lindberg, O. F.

Kantor

(i Engelbrektskyrkan).

Åhlén, D. M.

Organist och kantor

(i Hjorthagskyrkan).

Eklöf, J. E.

Diakonissa.

(Östermalmsgatan 67, Ö.; st. 124 95; mot-tagnings-tid: alla vardagar utom måndagar 9—11.)

Ingman, Rosa M.

Kyrkovaktmästare.

Granfelt, A. M. (förste); **Granfelt**, Fr. M. (andre).

Hedvig Eleonora församling. Kyrkl.

Expedition: Jungfrugatan 7 B, Ö.; rt. in- 52 62; st. 70 09; expeditionstid: 10—11. stitu- tioner.

Ladugårdslandet hörde först under Jakobs församling. År 1656 ansåg Karl X Gustav lämpligt bygga en kyrka på Ladugårdslandet för amiralitetet, och lades grunden 1658, men avstannade bygget snart, och en träkyrka uppbyggdes på amiralitetets bekostnad vid Storgatan 1670. Den 17 april 1672 fick Ladugårdslandet bilda egen församling, till en början dock utan egna präster, då amiralitetspredikanterna under tillsyn av kyrkoherden i Jakob skötte själavården. Först sedan amiralitetet på 1680-talet flyttats till Karlskrona, blev skilsmässan 1696 fullständig. År 1730 återupptogs byggandet av stenkyrkan, som slutligen den 21 augusti 1737 blev invigd och kallad Hedvig Eleonora, sannolikt efter Karl X Gustavs gemål. Följande år nedrevs den provisoriska träkyrkan. Den 1 maj 1906 delades församlingen i tre: Hedvig Eleonora, Engelbrekts och Oscars församlingar.

Stat år 1918. Utgifter: 172,783: 33 kr.; inkomster: 10,575 kr.

Utdebitering pr $\frac{1}{10}$ bevilningskrona. Till prästerskapets avlönning 3 öre, till kyrkokassan 39 öre och till skolkassan 3 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlönning 50 öre person.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., ålderstillägg 750 kr., fri bostad. Komminister: lön 4,000 kr., ålderstillägg 500 kr., fri bostad. Pastoratsadjunkt: lön 3,600 kr., fri bostad (personl.). Pastorsadjunkt: lön 2,500 kr., personligt lönetillägg 500 kr., personligt hyresbidrag 500 kr. samt annat hyresbidrag 500 kr. Kyrkonotarie: arvode 700 kr. Klockare: 2,500 kr., personligt lönetillägg 500 kr., fri bostad. Organist: lön 1,500 kr., personligt lönetillägg 800 kr. Kantor: 1,500 kr. Kyrkovaktare: lön 1,500 kr.; fri bostad. — För 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande befattningshavare med i genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Källander, A. J., kyrkoherde, själskr. ordf. (se nedan); **Andersson**, F., direktör; **Bergman**, B. O., justitieråd; **Bergström**, J. A., kamrerare; **Brundin**, F. A., direktör, kyrkovärd; **Hultström**, J. D., bokbinderiätkare; **Johanson**, E., grosshandlare, kyrkovärd; **Johansson**, Fr. E., slottsbyggmästare; **Schalén**, W. F., expeditionschef.

Kyrkonotarie.

Holmström, G. S.

Kyrkl. in-stitu-tioner. Se sid. 158.
Församlingens skolråd.
Kyrkoherde.
Källander, A. J.

Komminister.

Kihlgren, J.

Pastoratsadjunkt.

Schröderheim, E. Ph.

Pastorsadjunkt.

Bergman, E. H. F. (tjl. till 1 okt. 1918).

Klockare.

Morén, J. F. (se nedan).

Organist.

Blom, O. L.

Kantor.

Morén, J. T. (se ovan).

Diakonissa.

(Församlingshyddan, Östermalmsgatan 3, Ö.; st. 54 05; mottagningstid: alla vardagar 8—10 f. m.)

Olson, Ellen M.

Kyrkovaktare.

Jansson, A. V.

Oscars församling.

Expedition: Fredrikshovsgatan 3, Ö. Dj.; rt. 119 47 (under expeditionstiden); st. 72 92; expeditionstid: vardagar utom lördagar 10—11 samt helpfria fredagar 7,50—8,50 e. m.

Församlingshyddan: Lovisagatan 2, Ö. Dj.; st. 144 80.

Oscars församling avskildes från Hedvig Eleonora den 1 maj 1906 (se vidare under denna förs.). En kyrka hade redan före delningen uppbyggts och invigts år 1903.

Stat år 1918. Utgifter: 136,200 kr.; inkomster 53,713: 94 kr.

Utdebitering pr $\frac{1}{10}$ bevilningskrona. Till prästerskapets avlöning 6 öre, till kyrkokassan 24 öre och till skolkassan 2 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlöning 50 öre person.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillsätt, vardera å 750 kr., fri bostad. Komminister: lön 4,000 kr., två ålderstillsätt, vardera å 500 kr., fri bostad. Pastoratsadjunkt: lön 3,600 kr. samt bostad mot en hyra av 600 kr., personligt lönetillägg 600 kr. Pastorsadjunkt: lön 2,500 kr., personligt hyresbidrag 500 kr. Kyrkonotarie: arvode 700 kr., personligt lönetillägg 200 kr. Klockare: lön 2,500 kr., fri bostad. Organist: lön 1,500 kr., lönetillägg 1,000 kr. Organist i Djurgårds-kyrkan: 400 kr. Kantor: lön 1,000 kr., löne-

tillägg 1,000 kr. Kyrkovaktare: lön 1,200 kr., lönetillägg 600 kr., fri bostad. Kyrkovaktmästare: lön 1,500 kr., lönetillägg 500 kr. — För år 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande befattningshavare med i genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Bengtson, H. G. V., kyrkoherde, självskr. ordf. (se nedan); Bayard, C. G., direktör; *Broman, J. W., direktör; Carlson, L. Fr., grosshandlare; *Didring, F. V., grosshandlare, kyrkovärd; *Ekman, A., krigsråd; Hammarberg, J. F., f. d. rådmän; Lewander, A. F. C. E., f. d. bruksdisponent, kyrkovärd; *Malm, P. L., stads-kamrerare; *Nilsson, N., byggmästare; Rosenberg, T., konsul, stadsfullm.

Kyrkonotarie.

Törnelli, E. R.

Församlingens skolråd.

Se sid. 159.

Kyrkoherde.

Bengtson, H. G. V.

Komminister.

Aurelius, B. O.

Pastoratsadjunkt.

Algård, N. S. H.

Pastorsadjunkt.

Gyberg, P. J.

Klockare.

Sandberg, O. T. (se nedan).

Organister.

Vretblad, V. P. (Oscarskyrkan); Liljeholm, f. Skog, Anna S. (Djurgårdskyrkan).

Kantor.

Sandberg, O. T. (se ovan).

Diakonissa.

(Fredrikshovsgatan 3, Ö. Dj.; rt. 119 47; st. 72 92; mottagningstid: alla vardagar 8—9 f. m.)

Könsberg, Elsa Ch.

Kyrkovaktare.

Andersson, P. A.

Kyrkovaktmästare.

Erikson, M.

Katarina församling.

Expedition: Högbergsgatan 15, Sö.; rt. 76 61; st. 38 20; expeditionstid: vardagar (utom lördagar) 9—10,30 samt helpfria fredagar 7,50—8,50 e. m.

På den plats, där Kristian Tyrann år 1520 låtit bränna liken av de i Stockholms blodbad dödade jämte Sten Sture d. y:s lik, lät Johan III 1576 resa ett mindre kapell, som till minne av Sture kallades Sturekapellet. Där detta kapell stått, lät Karl X Gustav 1656 lägga grunden till Katarina kyrka, sedan han två år förut förordnat om södra malmens delande i två församlingar, Maria och Katarina, den senare sannolikt uppkallad efter hans moder. År 1723 nedbrann kyrkan men återuppbyggdes redan följande år. Åren 1917—18 uppfördes genom Sällskapet för kyrklig själavård, för insamlade gåvomedel och med bidrag från församlingen, en *kyrka i Helgalunden* (föreslagna att kallas »Allhelgonakyrkan»), avsedd att från och med maj 1918 ersätta en provisorisk gudstjänstlokal på samma ställe.

Den 1 maj 1917 delades församlingen i tvenne församlingar: Katarina och Sofia.

Inom församlingen låg tidigare Danviks hospital med eget prästerskap. Det nya »Danviks hem» är beläget i Nacka församling.

Stat år 1918. Utgifter: 117,710 kr.; inkomster: 28,787:53 kr.

Utdelning pr $\frac{1}{10}$ bevillningskrona. Till församlingen 25 öre, till prästerskapets avlöning 20 öre och till folkskolan 10 öre.

Personlig avgift. Till församlingen 1 kr. för man och 50 öre för kvinna.

Arlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 7,500 kr., dessutom ett ålderstillägg å 1,000 kr., fri bostad. Två komministrar: lön 4,000 kr., fri bostad. En pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr., dessutom i hyresersättning 1,500 kr. En pastorsadjunkt: lön 3,000 kr., fri bostad, en: lön 2,500 kr. och en: lön 1,500 kr. Kyrkonotarie: 600 kr. Klockare: lön 1,800 kr., fri bostad, ålderstillägg 500 kr. En organist: lön 1,200 kr., två ålderstillägg å 300 kr., hyresbidrag 500 kr. Två kantorer: lön 900 kr. Kyrkofogde: lön 500 kr. En kyrkovaktare: lön 1,000 kr., fri bostad. — För 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande befattningshavare med i genomsnitt 30 % av den konstanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Landquist, C. A. E., kyrkoherde, självskr. ordf. (se nedan); Bergström, A. W., arkitekt, kyrkovård; Blomberg, A. W., grosshandlare; Elméus, C. K. J., arkitekt, stadsfullm.; *Forssberg, E. V., kamrerare, stadsfullm.; Rönnell, E., folkskollärare; *Looström, A. H., protokollsekreterare; *Mårtensson, O., fabrikör; *Romare, P. B., direktör, stadsfullm., kyrkovård; Thunell, J. W., byggmästare; *Vester, A., sjukkasstjänsteman.

Suppleanter.

Lundahl, Fr., apotekare.

Kyrkonotarie.

Lundwall, S. A.

Församlingens skolråd.

Se sid. 159.

Församlingsbibliotekets styrelse.

Se sid. 290.

Kyrkoherde.

Landquist, C. A. E.

Komministrar.

Ahlfeldt, R. A.; en vakant.

Vice komministrar.

Hennig, K. B.

Pastoratsadjunkt.

Vakant.

Pastorsadjunkter.

Kihlstedt, G.; Södergren, V.

Klockare och kyrkofogde.

Berglöf, C. A. R.

Organist.

Larsson, J. W.

Kantor.

Berglöf, C. A. R., tjl., tjl. Kock, A.

Församlingssystrar.

Alenius, Thekla E.; Landquist, Hanna; Högbergsgatan 13, Sö.; st. 138 43; mottagning: alla vardagar 8—9 f. m.

Dahlgren, Emma A. J.; Helgalunden 2, Sö.; st. 136 08; mottagning: alla vardagar 8—9 f. m.

Kyrkovaktare.

Andersson, A. P.

Sofia församling.

Expedition: Bondegatan 66, Sö.; rt. 207 56; st. 38 13; expeditionstid: vardagar utom lördagar 9—10 samt helgfria fredagar 7—8 e. m.

Församlingen skildes från Katarina den 1 maj 1917. (Jfr ovan under denna förs.) Grunden till kyrkan lades redan år 1903, sedan med anledning av reformationsjubelfesten insamlade medel till en minneskyrka i Stockholm år 1898 överlämnats till Katarina församling som grundplåt till en ny kyrka. Den invigdes år 1906 och kallades efter dåvarande drottningen för Sofia-kyrkan.

Stat år 1918. Utgifter 46,430 kr.; inkomster 8,461:70 kr.

Utdelning per $\frac{1}{10}$ bevillningskrona. Till församlingen 35 öre, till prästerskapets avlöning 20 öre och till folkskolan 10 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlöning 1 kr. för man 50 öre för kvinna.

Kyrkl.
in-
stitu-
tioner.

Kyrkl. in-stitu-tioner. *Avlöningar m. m.* Kyrkoherde: lön 8,000 kr., fri bostad. En komminister: lön 4,000 kr., fri bostad. En pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr., fri bostad. — Kyrkonotarie: arvode 400 kr. En klockare: lön 2,300 kr., fri bostad. En organist: lön 1,800 kr. En kantor: lön 900 kr. En kyrkovaktmästare: lön 2,200 kr., fri bostad. — För 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande befattningshavare med i genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Klefbeck, E. A., kyrkoherde, självskr. ordf. (se nedan); *Backman, C. A., direktör; *Fougstedt, O. L. H., kamerare; Funch, J., grosshandlare; Hallgren, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm., kyrkovård; Liljebäck, E. S., tapetsrare; Nilsson, A. G., direktör; *Pettersson, K. G., direktör, kyrkovård; *Wihlander, A. G., överlärare.

Kyrkonotarie.

Looström, A. B.

Församlingens skoloråd.

Se sid. 160.

Kyrkoherde.

Klefbeck, E. A.

Komminister.

Adolfsson, C. O. H. (tjl. t. o. m. ^{31/7} 1918).

Pastoratsadjunkt.

Krook, O.

Klockare.

Broman, J. A. (se nedan).

Organist.

Wennerberg-Reuter, Sara M. E. E.

Kantor.

Vakant, tjl. Broman, J. A. (se ovan).

Församlingssystrar.

Ehrnberg, M. J. (Hanna); Nilsson, Ida A.; *Borgmästaregatan 11, Sö.; st. 31 11; mottagning: måndagar, onsdagar och fredagar 9—10,50 f. m.*

Kyrkovaktmästare.

Sköldström, K. L.

Maria församling.

(Maria Magdalena.)

Expedition: St Paulsgatan 10, Sö.; rt. 74 34; st. 39 68; expeditionstid: 9—10,30.

Maria Magdalena församling omfattade ursprungligen hela Södermalm. Kyrkan upbyggdes allra först 1347 men nedrevs redan 1527. Började åter upbyggas 1576 och blev färdig 1634 men nedbrann 1759, varpå den genast återupbyggdes och kunde i sitt nuvarande skick invigas redan 1763. Församlingens förste pastor (kaplan) omnämnes 1354.

År 1917 påbörjades å Högalidsberget bygandet av en ny kyrka för församlingens västra del, *Ansgariikyrkan*, avsedd att ersätta en sedan många år av församlingen anordnad provisorisk gudstjänstlokal med samma namn vid Brännkyrkagatan 88.

Stat år 1918. Utgifter: 129,208: 03 kr.; inkomster: 16,408: 03 kr.

Utdebitering pr ^{1/10} bevilningskrona. Till kyrkokassan 40 öre, till prästerskapets avlöning 10 öre och till folkskolan 2 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets avlöning 1 kr. för man och 50 öre för kvinna.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lösen för 2,800 kbft spannmål 6,177: 08 kr., 1,714 kr., fri bostad. Två komministrar vardera: lösen för 1,400 kbft spannmål 3,088: 54 kr., 857 kr., fri bostad samt i personligt lönetillägg 750 kr. åt nuvarande innehavarna. En pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr., fri bostad samt personligt lönetillägg 1,000 kr.; en pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr., hyresersättning 600 kr. En pastoratsadjunkt avlönas av kyrkoherden. Kyrkonotarie: 500 kr., arvode för räkenskapers uppgörande 200 kr. Klockare: lön 2,000 kr., fri bostad samt personligt lönetillägg 500 kr. Organist: lön 1,500 kr. samt personligt lönetillägg 250 kr. Organist i Ansgariikyrkan: lön 500 kr. Kantor: lön 1,000 kr. samt personligt lönetillägg 200 kr. Kyrkovogde: lön 500 kr. Kyrkovaktmästare: 1,620 kr., fri bostad. Vaktmästare och eldare: 1,500 kr., fri bostad samt för ringning 240 kr. Vaktmästare i Ansgariikyrkan: lön 500 kr. — För 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande befattningshavare med i genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Eklund, K. A., kyrkoherde, självskr. ordf. (se nedan); Blomdahl, P. A., byggmästare, kyrkovård; Göransson, T. W., handlande; Montelius, G. O. A., f. d. riksantikvarie; Riben, K. A., vice häradshövding; *Wassén, C., disponent, stadsfullm., kyrkovård; *Widtskiöld, J., kamrerare; *Östberg, J., f. d. kammarrättsråd, stadsfullm:s ordf.; *en vakant.

Kyrkonotarie.

Masreliez, K. V.

Församlingens skoloråd.

Se sid. 161.

Församlingsbibliotekets styrelse.

Se sid. 290.

Kyrkoherde.

Eklund, K. A.

Komministrar.

Winberg, I.; Lindeberg, E. W.

Pastoratsadjunkter.

Molin, O. E.; Nilsson, N. U.

Pastorsadjunkt.

Vakant; t.f. Kummel, E. H.

Klockare och kyrkofogde.

Arring, J. A. A:son.

Organister.

Heintze, G. Hj. (vid Maria kyrka); Bergquist, E. A. Ingeborg S. (vid Ansgariikyran).

Kantor.

Lindqvist, G. H.

Diakonissa.

(Brännkyrkagatan 187, Sö.; st. 31229; mot-
tagningstid: alla vardagar 8—9,30 f. m.)

Johansson, Laura.

Kyrkovaktmästare.

Johanson, Th. E.

Vaktmästare och eldare.

Trybom, K. M.

Vaktmästare

(vid Ansgariikyran).

Ledin, C. V.

Brännkyrka församling.

Expedition: Stora Katrineberg, Liljehol-
men; rt. Liljeholmen 14; st. Liljeholmen
29; expeditionstid: 9—11.

Församlingen benämndes ursprungligen Ovan-
tör eller Wantör. Anledningen till namnföränd-
ringen är utan tvivel de många eldsvåder, som
kyrkan undergått, och gissningsvis utsattes denna
till år 1452, då Kristian I:s danska flotta efter
ett misslyckat landstigningsförsök vid Kåpplinge-
holmen (nuv. Blasieholmen) måste draga sig till-
baka och därvid brände trakten söder om Stock-
holm. Av denna eller annan eldsvåda har säker-
ligen hela församlingen fått sitt namn Brände-
kyrka eller Brenkyrka. Församlingen var tidigare
sammanslagen med Sollentuna, men åtskildes för-
samlingarna år 1260. Församlingen hade då
ett kapell på södra bergen, som användes även
av Katarina församling (som också lydde under
grevskapet Årstad). Så småningom förskaffade
sig emellertid Katarina församling egen präst.
Genom kungl. brevet den 28 juli 1587 förord-
nades slutligen, att kyrkoherden i Huddinge
skulle vara kyrkoherde även i Brännkyrka med
skyldighet att nämnda församling hålla »sigh

en lärhd schickelig Cappellan». Sedan dess hava
de båda församlingarna haft gemensam kyrko-
herde, till dess Brännkyrka, enligt kungl. brevet
den 31 dec. 1913, fr. o. m. den 1 maj 1914 äno
blev självständigt samt lades under Stockholms
konsistorium, i vilket församlingens kyrkoherde
äger säte och stämna.

Genom Sällskapet för främjande av kyrklig
själavård ha inom församlingen uppförts två
mindre kyrkobyggnader. Den ena, benämnd *S:t*
Sigfrids kyrka och belägen vid Blommens-
berg, har tidigare under namn av Stefanskapel-
let varit uppförd inom Johannes församling,
men flyttades till sin nuvarande plats i Bränn-
kyrka församling år 1904 och blev därvid vä-
sentligt utökad. Den andra, *Enskede kyrka*,
uppfördes under åren 1913—1915, Fr. o. m.
1918 har församlingen, som tidigare bidragit
till bestridande av kostnaderna för de nämnda
kyrkorna, ensam övertagit underhållsskyldigheten
för dem på en tid av fem år.

Stat år 1918. Utgifter 64,111:77 kr.;
inkomster 9,662:— kr.

Uttebitering pr 1/10 bevilningskrona.
Till kyrkokassan 36 öre, till prästerskapets av-
löning 1/3 % av den beskattningsbara inkomsten
och till folkskolan 6 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets av-
löning 50 öre för man och 25 öre för kvinna.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön
7,000 kr. jämte boställe. Komminister: lön
5,000 kr., dessutom i hyresersättning 1,500 kr.
Pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr., dessutom i
hyresersättning 1,000 kr. Pastorsadjunkt:
lön och bostadersättning 3,500 kr. Kyrko-
notarie: 650 kr. Klockare: lön 1,800 kr.,
tre ålderstillägg, vardera å 300 kr., efter resp.
3, 6 och 9 år, dessutom i hyresersättning 500
kr. Organist och kantor: vid Brännkyrka
kyrka: lön 1,500 kr., dessutom boställe; vid
S:t Sigfrids kyrka: lön 860 kr.; vid Enskede
kyrka: lön 700 kr. Två församlingssystrar:
lön 1,200 kr., dessutom bostad och vedbrand.
Kyrkovaktmästare: vid Brännkyrka kyrka:
lön 1,200 kr., dessutom i hyresersättning 350 kr.;
vid S:t Sigfrids kyrka: lön 750 kr.; vid En-
skede kyrka: lön 510 kr., dessutom bostad,
värme och lyse. — För 1918 utgå dessutom
dyrtidstillägg till i tjänst varande befätnings-
havare med i genomsnitt 30 % av den kontanta
lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Lindskog, H. J., kyrkoherde, själskr. ordf. (se
nedan); Andersson, J., arrendator; *Eriksson,
L. M., smedsmästare, kyrkovård; *Johans-
son, E. W., förtroendeman; *Johansson, O. L.,
brädgårdsarbetare; *Lagerhjelm, J. G., greve,
byråchef, stadsfullm., vice ordf.; *Lundh, J. A.,
folkskollärare; Löfgren, A. F., arbetsförmän;
Pettersson, L., nämndeman; *Roswall, C. A. A.,
riksgäldskommissarie, kyrkovård; Sande-
borg, M. O., slakthusdirektör.

Kyrkl.
in-
stitu-
tioner.

Kyrkl. in- stitu- tioner.

Suppleanter.

Gäbel, M., disponent; Nilsson, H. S., typograf;
Nordström, G. W., trävaruhandlare; en vakant.

Kyrkonotarie.

Öström, J. N. H.

Församlingens skolråd.

Se sid. 161.

Kyrkoherde.

Lindskog, H. J.

Komminister.

Lagerkranz, J. L.

Pastoratsadjunkt.

Vakant.

Pastorsadjunkt.

Ullman, M. G.

Klockare.

Öhlander, H. A. G.

Organister och kantorer.

Granér, C. T. (Brännkyrka kyrka); Lundgren,
P. J. (St Sigfrids kyrka); Jarne, F. J. (Enskede
kyrka).

Församlingssystrar.

Selin, Ester D., *Solgatan 17, Aspudden; st.
Aspudden 27; mottagningstid: 8—9 f.m.*
Kristoffersson, Nanna, *Älvstigen, Älvsjö; st.
Långbrodal 74; mottagningstid: 8,30—
9,30 f.m.*

Kyrkovaktmästare.

Lövgren, C. Ö. (Brännkyrka kyrka); Hallström,
K. E. A. (St Sigfrids kyrka); Hammarström, f.
Pettersson, Alma S. (Enskede kyrka).

Bromma församling.

*Expedition: Ulvsunda prästgård, Kungs-
holms villastad; rt. Appelvikens 55; st.
Tranebergsgro 62; expeditionstid: 10—11.*

Bromma — namnet Bruma finnes nämnt
1314 — uppgives ursprungligen ha tillhört Solna
socken, som på sin tid sträckte sig ända till
Stortorget i söder. Solna lades 1529 under Stor-
kyrkan, blev åter självständigt 1636 för att
1668 ånyo som annex föras dit och 1671 till
Kungsholmen, där det förblev till 1685. Redan
1624 (1622?) avsåndrades emellertid Bromma
från Solna och tillades Klara församling, vari-
från det 1663 skildes och förenades med Riddar-
holmsförsamlingen, som det sedan tillhörde till
1784. Efter detta år innehades Bromma pasto-
rat tidvis som prebende av kyrkoherdar i olika
Stockholms församlingar (1786—93 Katarina,
1801—17 Tyska förs., 1817—46 Kungsholmen);
under 1793 hade det en kort tid egen kyrko-
herde, och 1794—1801 innehades det av en

lektor på Karlberg. Från 1847 har Bromma
varit fullt självständigt. Dit hörde även Sund-
hyberg, som dock sedan den 1 maj 1916 utgör
eget pastorat. Fr. o. m. den 1 maj 1917 är
Bromma i kyrkligt avseende införlivat med Stock-
holm, i vars konsistorium dess kyrkoherde äger
säte och stämma. — Den ursprungliga kyrkan
uppfördes sannolikt i slutet av 1100-talet men
har senare försetts med åtskilliga tillbyggnader,
de sista från förra hälften av 1700-talet.

Stat år 1918. Utgifter: 34,604: 86 kr.; in-
komster: 954: 86 kr.

Utdelning per 1/10 bevilningskrona.
Till kyrkokassan 60 öre, till skolkassan 15 öre.

Personlig avgift. Till prästerskapets av-
löning 30 öre för man och 15 öre för kvinna.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: 12,000
kr., fri bostad. Komminister: 5,000 kr. jämte
1,000 kr. till bostad. Klockare och organist:
550 kr., fri bostad samt ersättning för boställs-
jord (ca 575 kr.). Kyrkovaktare: 1,400 kr.
— Förslag om dyrtidstillägg för 1918 har ännu
(april 1918) ej behandlats.

Församlingens kyrkoråd.

Svensson, M. Th. K., kyrkoherde, självskr. o. rdf.
(se nedan); **Bergqvist, J. A.*, folkskollärare;
**Bergstedt, P.*, ingenjör, stadsfullm.; *Björk-
lund, C. A.*, skofabriksarbetare; *Gustafson, F.
E.*, husägare, kyrkovärd; *Larsén, C. G.*, verk-
mästare; **Magnusson, K. G.*, ingenjör.

Församlingens skolråd.

Se sid. 162.

Styrelsen för församlingens folk- bibliotek.

Se sid. 291.

Kyrkoherde.

Svensson, M. Th. K.

Komminister.

Wikmark, C. R.

Klockare och organist.

Gerdelius, J.

Kyrkovaktare.

Svensson, F. A.

Tyska församlingen.

(St Gertrud.)

*Expedition: Svartmangatan 16, St.: rt.
60 04; st. 21 56; expeditionstid: 10—11
(1 juni—15 sept. tisdagar och fredagar
10—11).*

Tyskarna i Stockholm fingo 1571 av konung
Johan III frihet att uppygga sin egen kyrka
och hava begravningsplats, till vilka ändamål
de, till en början tillsammans med finska för-

samlingen, använde St Gertruds kapell, som stod på den plats, där nu tyska kyrkan står. När detta kapell först blivit byggt, är okänt, men 1607 erhöill tyska församlingen kapellet »för evärdeliga tider», hvilken donation av konung Gustav II Adolf stadfästes 1612, varpå kyrko-bygget igångsattes 1619 och fullbordades 1642.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: 8,000 kr.; fri bostad. En pastorsadjunkt: 3,600 kr. Klockare: 2,100 kr., två äldestillägg 600 kr. Organist: 1,000 kr. Kantor: 850 kr. Klockspelare: 400 kr. Kyrkovaktare: 1,200 kr., fri bostad. Ringare: 300 kr. — För 1918 utgå dessutom dyrtidstillägg till i tjänst varande be-fattningshavare med i genomsnitt 30 % av den kontanta lönen, dock högst 1,200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Sterzel, G. F., kyrkoherde, självskr. ordf. (se ne-dan); **Bäcker**, E. C., grosshandlare; **Däumichen**, M. C. A., generalkonsul; **Kahl**, G. A., fabrikör; **Pott**, G. F. L., direktör; **Wirth**, L. O. F., gross-handlare; **Zimmermann**, A. M., f. d. revisor.

Kyrkonotarie.

Vakant.

Kyrkoherde.

Sterzel, G. F.

Pastorsadjunkter.

Ohly, C. E. W., bitr. pastor; **Hennig**, K. B.

Klockare.

Faulwasser, J. Th.

Organist.

Vakant, *tj. f.* **Erling**, E. G.

Kantor.

Wibergh, J. J. (se nedan).

Klockspelare.

Wibergh, J. J. (se ovan).

Kyrkovaktare.

Malmqvist, C. E.

Dessutom en *ringare*.

Finska församlingen.

(Fredriks förs.)

Expedition: Finska kyrkan, Slottsbacken 2 C, St.; st. Brunkeb. 498; expeditionstid: tisdagar och fredagar 11—12.

Finska församlingen hade under ett par hundra år sin gudstjänstlokal på diverse platser både i staden och på malmarna, däribland åren 1609—1719 i Riddarholmskyrkan, till dess den år 1725 fick sin nuvarande kyrka, det forna s. k. Lilla bollhuset, vilket genom öppet brev den 14 februari 1727 tillförsäkrades dem »med oryggelig besittningsrätt».

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 4,000 kr., fri bostad. Klockare, organist och kantor: lön 700 kr., fri bostad. Kyrko-vaktare: lön 300 kr., fri bostad. — Förslag om dyrtidstillägg för 1918 föreligger (april 1918), men har ännu ej behandlats.

Församlingens kyrkoråd.

Montell, V., kyrkoherde, självskr. ordf. (se nedan); **Alrutz**, A. O., f. d. byggnadschef; **Bastman**, A. E., sekreterare; **Bastman**, G. A., grosshandlare; **Brunström**, K. E. L., revisor i fullverket; **Lindholm**, P. A., grosshandlare; **Nordenstrahl**, T. O. R., vattenledningschef; **Orvin**, H. S., bankkamrer; **Sällström**, P. A. F., byggmästare, kyrkovärd.

Kyrkoherde.

Montell, V.

Klockare, organist och kantor.

Ritari, J.

Kyrkovaktare.

Hedlund, W.

**Kyrkl.
in-
stitu-
tioner.**

Kyrkl.
in-
stitu-
tioner.

K. hovkonsistorium med därunder hörande församlingar.

Hovkonsistorium lär vara instiftat år 1662. I en den 20 december 1662 utfärdad »ordning, var- efter överhovpredikanten och hovpredikanterna skulle sig rätta», omtalas trenne hovpredikanter, bland dem en överhovpredikant. I näddig »in- struktion för konsistorium aulicum» av den 28 juni 1681 tillägges konsistorium samma rätt och myndighet som andra konsistorier i riket; preses skulle vara överhovpredikanten, ordinarie bi- sittare övriga hovpredikanter; när ärenden rörande kungl. livgardet förekommo, skulle prästerna vid regementet äga säte och stämma i konsisto- riet. Förordningen om rättegången i domkapit- len av den 11 februari 1687 gjorde livgardes- och artilleripredikanter till ordinarie ledamöter av konsistoriet, i senare tider tillkom även kyrkoherden i Skeppsholms församling. De under detta konsistorium lydande församlingarna äro samtliga icke territoriella. Hovförsamlingens gudstjänst förträttas i slottskapellet; Svea livgar- de, Göta livgarde, Livgardet till häst och Svea artilleriregemente begagna Gustav Adolfskyrkan, vilken invigdes den 6 november 1892, och Svea ingenjörkår och fälttelegrafkåren Kungsholms kyrka såsom gudstjänstlokal; Skeppsholms för- samling har egen kyrka (Karl Johans kyrka).

Instruktion. Kungl. instruktion den 28 juni 1681 (med ändringar).

Hovkonsistorium.

K. slottet, St.; ingen bestämd sessionstid.

Preses.

Billing, A. G. L., överhovpredikant, biskop.

Assessorer.

Ånfeldt, O. C. P., ord. hovpredikant, pastor i hovförs.

Gemzell, E. E., ord. hovpredikant, kyrkoherde i Skeppsholms förs.

Rogberg, O. E., regementspastor i Göta livgar- des förs.

Elmqvist, H. F. A., regementspastor i Livgardets till häst förs.

Bergö, C. J., regementspastor i Svea livgardes förs.

Brandel, R. A., regementspastor i Svea artilleri- regementets förs.

Svea ingenjörkårs och fälttelegrafkårens för- samlingar ha ingen representant i hovkonsisto- rium.

Konsistorienotarie.

Törnell, E. R.

Hovkleresiet.

Expedition: Slottskyrkans sakristia, St.

I spetsen för hovkleresiet stod redan under Gustav II Adolf en förste hovpredikant, se- dermera även en äldste hovpredikant. Vid mitten av 1600-talet synes först titeln över- hovpredikant hava uppkommit och har allt- sedan varit den brukliga för chefen för hov- prästerskapet.

Avlöningarm.m. Överhovpredikant: 750 kr. Ordinarie hovpredikanter: se under hovförsamlingen. E. o. hovpredikanter upp- bära ej arvode.

Överhovpredikant.

Billing, A. G. L., biskop (se ovan).

Ordinarie hovpredikanter.

Ånfeldt, O. C. P., pastor i hovförs. (se nedan);

Gemzell, E. E., kyrkoherde i Skeppsholms förs. (se nedan).

Tjänstgörande e. o. hovpredikanter.

Ekdahl, F. N., kyrkoherde i Fjellie och Flädie;

Mazer, T. A., f. d. adjunkt vid Norra latin- läroverket; **Hammarsten, F.**, kyrkoherde i Ja- kobs förs.; **Beskow, F. A.**, kyrkoherde i Stora

Malm; **Ljunghoff, A. H.**son, kyrkoherde i Ausås;

Norrby, C. J., föreståndare för Diakonissanstal- ten å Årsta; **Källander, A. J.**, kyrkoherde i

Hedvig Eleonora förs.; **Rundgren, V. E.**, kyrko- herde i Oscar Fredriks förs. i Göteborg;

Leijonhufvud, K. A., frih., kyrkoherde i Söder- tälje stads- och landsförs.; **Nilsson, L. J. P.**,

kyrkoherde i Häggum, reg.-pastor; **Hallberg, H. E.**, kyrkoherde i Gustav Vasa förs.; **Brun-**

crona, A. G. M., kyrkoherde i Lovö; **Andræ, S. E. J.**, kyrkoherde i Jönköpings östra och

västra förs.; **Nilsson, S. J.**, kyrkoherde i Solna; **Caroli, Cl. A.**, kyrkoherde i Norra Vram och

Bjuv; **Jonsson, K. L.**, kyrkoherde i Hör och Munkarp; **Malmberg, P. G. J.**, regements-

pastor i Andra livgrenadjärregementets reserv, Norrköping; **Widner, N.**, kyrkoherde i Saltsjö-

baden; **Björck, R. E.**, kyrkoherde i Kalmar.

Hovförsamlingen.

K. slottets hövfraktsflygel, St.; st. 28 86; expeditionstid: tisdagar och fredagar 1—2.

Avlöningar m. m. Pastor: lön 2,500 kr. Ordinarie hovpredikant: lön 300 kr. Klockare: lön 1,000 kr. Organist: lön 750 kr. Kantor: lön 200 kr. Pedell vid hov- konsistorium: 100 kr. Kyrkovaktare: lön 400 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Ledamöter.

Åhfeldt, O. C. P., självskr. ordf. (se nedan);
Bäckström, E. G. M., f. d. byråchef; Hennerberg, C. F., musikdirektör; Radhe, K., förste hovintendent; Sylven, E. A., kantor.

Pastor.

Åhfeldt, O. C. P.

Ordinarie hovpredikant.

Gemzell, E. E.

Klockare och pedell vid hovkonsistorium.

Berg, P. J. R.

Organist.

Hennerberg, C. F.

Kantor.

Sylven, E. A.

Kyrkovaktare.

Jansson, N. A.

Svea livgardes församling.

Expedition: Svea livgardes kasern, Ö.Dj.; expeditionstid: onsdagar och fredagar 12—1.

Avlöningar m. m. Regementspastor: lön 1,000 kr. Klockare: arvode 100 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Bergö, C. J., regementspastor, självskr. ordf. (se nedan); von Plomgren, J. P. C. P:son, överstelöjtnant; Lind af Hageby, E. A. L., major; Reuterskiöld, H. A. F., kapten; Höglund, N. P., fanjunkare.

Regementspastor.

Bergö, C. J.

Klockare.

Malmsten, C. A.

Göta livgardes församling.

Expedition: Göta livgardes kasern, 1 tr. t. h., Ö.Dj.; expeditionstid: måndagar, onsdagar och lördagar 12—1 (juni—augusti endast onsdagar och lördagar 12—1).

Avlöningar m. m. Regementspastor: arvode 1,000 kr., påsköre 200 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Rogberg, O. E., regementspastor, självskr. ordf. (se nedan); Edholm, E. G., kapten; Trana, G. A., kapten, regementskvartermästare; Rudebeck, S. J. M., kapten, regementsintendent; Algren, C. H. M., löjtnant; Millstein, A. F., fanjunkare.

Regementspastor.

Rogberg, O. E.

Klockare.

Malmsten, C. A.

Livgardets till häst församling.

Expedition: regementets kasern, Sturevägen, Ö.; expeditionstid: tisdagar och lördagar 10,30—11,30.

Avlöningar m. m. Regementspastor: arvode 1,000 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Elmqvist, H. F. A., regementspastor, självskr. ordf. (se nedan); en major; en ryttmästare; en löjtnant; regementsintendenten; en underofficer.

Regementspastor.

Elmqvist, H. F. A.

Klockare.

Malmsten, C. A.

Svea artilleriregementes församling.

Expedition: regementets kasern, Valhallavägen, Ö.; expeditionstid: onsdagar och fredagar 12—1.

Avlöningar m. m. Regementspastor: lön 1,000 kr. En bataljonspredikant: lön 500 kr., inkvartering 400 kr.; en bataljonspredikant åtnjuter ingen lön.

Församlingens kyrkoråd.

Brandel, R. A., regementspastor, självskr. ordf. (se nedan); Bolin, A., överstelöjtnant; Blomquist, O. R., bataljonspredikant (se nedan); Way, S. T. M., major; de Laval, P. G. F., kapten; Gren, G. V., styckjunkare.

Regementspastor.

Brandel, R. A.

Regementspastor i regementet.

Mörner, A. K.

Bataljonspredikanter.

Blomquist, O. R.; Vicander, J. P:son.

Klockare.

Malmsten, C. A.

Skeppsholms församling.

(K. flottan.)

Skeppsholmen, Ö.Dj.; st. 103 95; expeditionstid: 10—10,45.

Avlöningar m. m. Kyrkoherde: lön 6,500 kr., fri bostad. Bataljonspredikant: lön 1,200 kr. Klockare: lön 750 kr. Organist och kantor: lön 700 kr. Kyrkovaktare: lön 350 kr.

Kyrkl.
in-
stitu-
tioner.

**Kyrkl.
in-
stitu-
tioner.**

Församlingens kyrkoråd.

Gemzell, E. E., kyrkoherde, självskr. ordf. (se nedan); Olsen, C. O., f. d. viceamiral; *Anckers, N. E., kommandör, varvschef; Ekström, A., kommandör; Eneström, H. A. M., kommandörkapten, kyrkovård; *Engström, I. A., marindirektör; *Näsman, R. C. T., marinintendent, kyrkovård; Martin, E. D. W., krigsdomare; *Johansson, C. E., flaggunderofficer

Kyrkonotarie.

Näsman, R. C. T.

Kyrkoherde.

Gemzell, E. E.

Bataljonspredikant.

Dehlgren, A. T.

Klockare.

Born, C. Hj.

Tf. organist och kantor.

Eklblom, H. M.

Kyrkovaktare.

Lundgren, G. A.

Svea ingenjörkårs församling.

Expedition: Hantverkaregatan 37, C.; rt. 9 22; expeditionstid: oktober—maj tisdagar och fredagar 12,30—1,30, juni—september fredagar 12,30—1,30.

Avlöningar m. m. Regementspastor: arvode 1,000 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Algård, N. S. H., regementspastor, självskr. ordf. (se nedan); övriga ledamöter äro f. n. (april 1918) ej utsedda.

Regementspastor.

Algård, N. S. H.

Fälttelegrafkårens församling.

Expedition: Garvaregatan 2, tr., C.; st. Kungsh. 8 54; expeditionstid: onsdagar 11,50—12,50.

Avlöningar m. m. Regementspastor: arvode 1,000 kr.

Församlingens kyrkoråd.

Folkard-Holmgren, J. F., regementspastor, självskr. ordf. (se nedan); övriga ledamöter f. n. (april 1918) ej utsedda.

Regementspastor.

Folkard-Holmgren, J. F.

Främmande trosbekännares församlingar.

Katolska församlingen.

(Romersk-katolsk.)

Expedition: Norra Smedjegatan 24, C.; st. Brunkeb. 3 05; *expeditionstid:* måndagar, onsdagar och fredagar 10,30—11,30 (1 juni—15 sept. endast måndagar och fredagar 10,30—11,30.)

Katolska församlingens i Stockholm inom staden boende medlemmar skola numera för anteckning om sina borgerliga förhållanden upptagas i kyrkoböckerna för den till svenska kyrkan hörande församling, inom vars område de bo och hava sitt hemvist. Förut har den katolska församlingens föreståndare haft att över denna församlings medlemmar föra enahanda anteckningar, som det tillkommer svenska kyrkans prästerskap att föra över sina församlingsmedlemmar, samt att meddela betyg och uppgifter med samma giltighet som de av svenska kyrkans prästerskap meddelade. Denna befogenhet har efter den 1 januari 1911 upphört.

Katolska församlingens prästerskap har tillerkänts rätt att med laga verkan förrätta vigsel.

Avlöningar m. m. Föreståndare: 1,500 kr. Kyrkoherde: 1,200 kr. Pastor och pastorsadjunkter: 1,200 kr. Organister: 600 kr. Vaktmästare: 300 kr.

Desutom åtnjuter pastor ålderstillägg å 400 kr., kyrkoherde, pastor och pastorsadjunkter dyrtidstillägg å 300 kr., föreståndare, kyrkoherde, pastor och pastorsadjunkter fri bostad och ved, portvakt fri bostad och underhåll.

Församlingens kyrkoråd.

Wessel, E., kyrkoherde, ordf. (se nedan); Andersson, E. J. K., disponent; Barsuglia, A. J., fabrikör; Benelius, J. P. E., pastorsadjunkt, sekreterare (se nedan); Roesler, E. J. R., f. d. fotograf.

Föreståndare.

Bitter, J. F. A.

Kyrkoherde.

Wessel, E.

Pastor.

Kiesler, R.

Pastorsadjunkter.

Benelius, J. P. E.; van Gijzel, I.; Assarsson, B. D.

Organister.

Kihlgren, Gertrud F. B. (S:ta Eugenia kyrka); Nylander, A. (S:t Eriks kyrka).

Vaktmästare.

Pätzold, Fr.

Mosaiska församlingen.

Kyrkl.

Expedition och rabbinens mottagning: in-stitutioner. *Wahrendorffsgatan 3, C.; st. 62 30; expeditionstid: varje helgfri onsdag 11—12.* *Kamrerarkontor: Wahrendorffsgatan 3, C.; st. Brunkeb. 16 00; expeditionstid: judiskt och kristligt helgfria dagar 10—12.*

Medlem av Stockholms mosaiska församling är envar till mosaiska läran hörande svensk undersåte, som är mantalsskriven i Stockholm eller på annan svensk ort, belägen närmare till Stockholm än till någon av de övriga orter i Sverige, där mosaisk församling finnes. (Mosaiska församlingar med fullständig församlingsordning finnas utom i Stockholm i Norrköping, Växjö, Kalmar, Oskarshamn, Karlskrona, Malmö, Göteborg och Sundsvall.)

Församlingen hade tidigare egen kyrkobokföringsrätt men har denna fr. o. m. 1911 upphört (se vidare ovan under katolska församlingen).

Församlingens beslutanderätt utövas vid församlingsstämma. I ärende angående gudstjänsten och vad därmed äger sammanhang må församlingen icke fatta beslut, förr än förslag eller yttrande i frågan avgivits av församlingens rabbin. Två ordinarie församlingsstämmor skola årligen hållas, den ena i april och den andra i oktober.

Verkställighet och förvaltning tillkomma församlingens föreståndare. Föreståndarna skola vara fem till antalet, kassaföreståndaren inberäknad, och väljas vid den ordinarie församlingsstämman i oktober för en tid av fyra år. Föreståndarna utse inom sig en ordförande och två kyrkoföreståndare.

Lagar m. m. Ordning för mosaiska församlingen i Stockholm, av kungl. maj:t fastställd den 12 juni 1882, med ändring den 5 aug. 1904.

Avlöningar m. m. Rabbin: lön 12,000 kr. Lärare: lön 5,500 kr. Sekreterare: 1,200 kr. En kantor: lön 5,300 kr.; en kantor: lön 4,000 kr. Organist: lön 2,000 kr. Kamrerare: 2,400 kr. Vaktmästare: 2,000 kr., fri bostad, ved och lyse.

Föreståndare.

Bonnier, I. A., f. d. bokförläggare, kyrkoföreståndare; Eliasson, A. H., grosshandlare; Hirsch, O. S., ingenjör, ordf.; Thiel, A. S., grosshandlare, kassaföreståndare; Wolff, H., amiralitetsråd, kyrkoföreståndare.

Sekreterare.

Levy, L.

**Kyrkl.
in-
stitu-
tioner.**

Ehrenpreis, M.

Fried, M.

Saul, F.; Falk, F. I.

Rabbin.

Lärare.

Kantorer.

Organist.

Åkerberg, C. E. E.

Seligman, Anna.

Johanson, C. V.

Kamrerare.

Vaktmästare.

Stockholms församlingsbibliotek.

Församlingsbiblioteken.

Församlingsbiblioteken hava utvecklats ur de s. k. sockenbiblioteken. Dessa senare uppstodo i början på 1800-talet men fingo någon kraftigare tillväxt först med 1842 års folkskolestadga, som ålade prästerna att »uppmuntra till inrättande och begagnande av sockenbibliotek och därtill tjänliga böcker föreslå». Sockenbibliotekens blomstringsperiod infaller under 1860-talet. Efter att under 1870- och 1880-talen hava gått tillbaka började under 1890-talet biblioteks-rörelsen åter att utvecklas. De gamla biblioteken rycktes upp ur sitt förfall och nya biblioteksformer började vinna terräng, såsom nykterhets-, arbetare-, vandrings- och föreningsbibliotek. Statsunderstöd fick denna rörelse först 1905, då riksdagen anvisade 60,000 kr. till folkbibliotek och centrala anstalter för bokförmedling och vandringsbibliotek. Kungl. kungörelsen den 16 juni 1905 ang. understöd åt folkbibliotek särskilde tre olika slag av dylika: 1) *församlingsbibliotek*, 2) *kommunbibliotek*, 3) *föreningsbibliotek*.

Kungl. kungörelsen den 23 september 1912 meddelade nya föreskrifter ang. understödande av folkbiblioteksväsendet. Understöd lämnas numera dels till *folk- och skolbibliotek*, dels till *riksförbund* om minst 20,000 medlemmar för understödande av dess genom studiecirklar eller liknande sammanslutningar utövade verksamhet, dels till *förmedlingsanstalter* för boklån. Till av kyrklig kommun upprättat bibliotek utgår understöd av statsmedel med ett belopp av lägst 40, högst 400 kr., mot villkor bl. a., att församlingen förbundit sig att för det år, bidraget avser, tillskjuta minst lika mycket som det begärda statsbidraget, samt att biblioteket regelbundet vissa dagar i veckan kostnadsfritt hålles tillgängligt för allmänheten. Bidraget sökes i Stockholm hos överståthållarämbetet före den 15 februari det år, för vilket detsamma önskas, och utgår icke i kontanter utan i form av bundna böcker, valda ur av ecklesiastikdepartementet uppgjord förteckning och förmedlade till biblioteket genom statsunderstödd förmedlingsanstalt.

I Stockholm finnas elva församlingsbibliotek, nämligen i Storkyrkoförsamlingen och i Klara, Kungsholmens, Adolf Fredriks, Gustav Vasa, Matteus, Johannes, Katarina, Maria och Bromma församlingar samt ett gemensamt för Östermalms församlingar. Biblioteken sortera i en del församlingar under skolråden, i andra under en särskild styrelse, tillsatt av kyrkostämman för två år. Dessa bibliotek omfattade den 31 december 1917 tillsammans 68,939 band och lämnade under år 1917 tillsammans 254,337 hemlån.

Storkyrkoförsamlingens bibliotek.

Skomakaregatan 30, 1 tr. ö. g., St.; expeditionstider: 1 sept.—15 juni måndagar, onsdagar och fredagar 7—9.

I december 1860 väcktes hos Storkyrkoförsamlingens skolstyrelse förslag om »inrättande av något lämpligt läsebibliotek för församlingen»; efter framställning i ärendet av skolstyrelsens beslut församlingen den 28 april 1861 upprättandet av ett bibliotek, som till en början fungerade både såsom skol- och församlingsbibliotek, tills år 1902 en delning ägde rum; församlingsbiblioteket invigdes i sin nya lokal den 7 nov. 1903. Biblioteket, som den 31 dec. 1917 omfattade 3,534 band, åtnjuter för år 1918 av församlingen i anslag 1,500 kr. Antalet boklån under år 1917 uppgick till 2,595.

Styrelsens ledamöter.

Storkyrkoförsamlingens skolråd (se sid. 153).

Bibliotekarie.

Bengtsson, C. V.

Klara församlingsbibliotek.

Klara västra kyrkogata 20, C.; expeditionstid: vardagar 7—8.

Biblioteket, som tillkommit genom tillfälliga gåvor av privatpersoner, åtnjuter för år 1918 av församlingen ett anslag av 3,500 kr. Biblioteket omfattade den 31 dec. 1917 inalles 3,805 band. Antal boklån under år 1917 uppgick till 6,257.

Styrelsens ledamöter.

Ordförande.

*Söderberg, F. F. V., fil. d.r.

Övriga ledamöter.

*Bokander, H. G. E., kyrkoherde, vice ordf.; Cederschiöld, H. Maria R., journalist, sekr.; Lilja, S. A. J., hovintendent, stadsfullm., kassa-förvaltare; *Ståhlberg, J. A. A., zinketsare.

Suppleanter.

*Ehlin, E. E., överlärare; Rinman, E. B., redaktör.

Bibliotekarie.

Bokander, Sigrid K.

Förs. Kungsholmens församlingsbibliotek.
bibl.

Agnegatan 16, 1 tr., C.; st. 191 22; expeditionstid: sept.—maj alla dagar läsning å lokalen 1—9, hemlån 5—9; juni—aug. alla vardagar läsning å lokalen samt hemlån 5—8.

I Kungsholms församling fanns sedan gammalt ett bibliotek, inrymt i folkskolan; år 1901 företogs en delning av detta i ett skolbibliotek och ett bokförråd för vuxna, vilket senare också inrymdes i folkskolehuset Hantverkaregatan 17. Då denna lokal visade sig vara för trång, flyttades biblioteket 1903 till församlingshuset, och då lokalen även där blev för liten, anslag församlingen på majstämman samma år 3,500 kr. till inredning av ny lokal och inköp av ny litteratur samt höjde samtidigt bibliotekets årsanslag från 700 till 3,500 kr. I maj 1906 beslöt församlingen att bemyndiga styrelsen att anskaffa ny lokal, den nuvarande, och anslag 2,000 kr. till inköp av möbler. I den nya lokalen, som omfattar sju rum, har tillfälle till läsning på stället också kunnat beredas. Från och med år 1906 ställdes biblioteket, som förut sorterat under skolrådet, under en särskild styrelse. Biblioteket, som den 31 dec. 1917 omfattade 13,276 band, åtnjuter för år 1918 av församlingen i anslag 16,500 kr. (4 öre pr bevilningskrona). Antalet boklån uppgick under år 1917 till 77,602 av 4,051 låntagare, antalet besök i läsrummen till 21,577.

Styrelsens ledamöter.*Ordförande.*

Dahlgren, E. W., f. d. riksbibliotekarie (se nedan).

Vice ordförande.

Johansson, J. E., professor.

Övriga ledamöter.

***Stigler, J. E.**, läroverksadjunkt (se nedan); ***Molin, O. N. J.**, typograf; **Hermansson, K. T. E.**, järnarbetare.

Suppleanter.

Trönberg, P., folkskollärare; ***Karlsson, A. F.**, järnarbetare.

Inspektör.

Dahlgren, E. W., f. d. riksbibliotekarie (se ovan).

Kassaförvaltare.

Stigler, J. E., läroverksadjunkt (se ovan).

Sekreterare.

Första bibliotekarien (se nedan).

Första bibliotekarie.

Wahlström, Hulda A.

Andra bibliotekarie.

Rinman, Ester.

Assistenten.

Schultz, Ingeborg J. M.; **Anrep, f. Ringdahl, Hanna E.**; **Sandberg, H. Maria.**

Dessutom extra assistenter.

Adolf Fredriks församlingsbibliotek.

Saltmätaregatan 1, 1 tr., Va.; st. 247 05; expeditionstider: 1 sept.—15 juni vardagar 6—9, 16 juni—31 aug. måndagar, onsdagar och fredagar 6—9.

Biblioteket upprättades år 1862, inflyttade 1864 i det då uppbyggda skolhuset Saltmätaregatan 2 och förenades 1902 med en särskild läsesal. Vid Adolf Fredriks församlings delning 1907 värderades biblioteket till 15,000 kr. och inköptes av den nya Adolf Fredriks församling genom erläggande av 5,000 kr. till vardera av Gustav Vasa och Matteus församlingar. I september 1910 flyttades biblioteket till sin nya lokal i församlingshuset, där dess lokaler utgöras av utlåningssal, tvenne läsrum och ett styrelserum. Biblioteket, som den 31 dec. 1917 omfattade 9,277 band, åtnjuter av församlingen för år 1918 ett anslag av 2 öre pr bevilningskrona eller 4,952 kr. samt äger dessutom tillgängliga besparade medel 1,773 kr. Antalet boklån uppgick under år 1917 till 24,665.

Styrelsens ledamöter.*Ordförande.*

***Rosenberg, J. O.**, f. d. professor.

Ledamöter.

***Bruno, J. A.**, rektor; **Gagner, H. Marie-Louise Ch.**, seminariadjunkt; **Holmberg, F. J. (Fanny)**, folkskollärarinna; **Nilsson, S.**, fil. kand., f. d. överlärare, kassaförvaltare.

Sekreterare.

Förste bibliotekarien (se nedan).

Bibliotekarier.

Rosén, C. D., förste bibliotekarie; **Tholander, Anna M.**, andra bibliotekarie.

Dessutom biträden.

Gustav Vasa församlingsbibliotek.

Norr tullsgatan 8 B, Va.; st. Vasa 88 11; expeditionstid under okt.—april: läsesalen vardagar 3—9, söndagar 7—9, låneexpeditionen vardagar 4—9, söndagar 7—9; under maj och sept.: läsesalen och låneexpeditionen vardagar 6—9, söndagar 7—9; under juni—aug.: läsesalen och låneexpeditionen vardagar 6—8

Biblioteket har tillkommit genom kyrkostämmans beslut den 29 maj 1908. Den ekonomiska grundvalen utgjordes av 5,000 kr., vilka vid Adolf Fredriks församlings delning erlades till Gustav Vasa församling som lösen för dess andel i den odelade församlingens bibliotek. Redan tidigare fanns väl ett mindre bokförråd tillgängligt i Vasastadens folkhem, Norr tullsgatan 7, men kan församlingsbibliotekets egentliga tillvaro räknas först från november 1909, då låneexpedition och läsesal öppnades i Gustav Vasa församlingshus. Härifrån flyttades biblioteket i november 1912 till sin nuvarande lokal, som omfattar låneexpedition, en större läsesal, ett lärum för barn samt bibliotekariens arbetsrum. Biblioteket, som den 31 dec. 1917 omfattade 8,002 band, åtnjuter av församlingen för år 1918 ett anslag av 12,338.56 kr. Antalet boklån uppgick år 1917 till 41,304. Biblioteket har haft 49,288 besök, läsesalen 20,860.

Styrelsens ledamöter.*Ordförande.*

Dalström, J. J., f. d. överlärare.

Övriga ledamöter.

Björklund, Sigrid O. M., fil. kand.; Grönfeldt, N. S., andre bibliotekarie; *Lagerqvist, A. V., läroverksadjunkt; *Löfgren, A., sekreterare, stadsfullm.

Bibliotekarie.

Lundberg, Hildur Ch.

Biträdande bibliotekarie.

Larsson, Hanna M.

Dessutom extra assistenter.

Matteus församlingsbibliotek.

Västmannagatan 92, Va.; expeditionstid: vardagar 6—9.

Biblioteket, som till en början utgjorde filial till Adolf Fredriks församlingsbibliotek, fick fr. 6. m. 1909 års ingång egen styrelse och öppnades för utlåning den 1 sept. samma år. Biblioteket omfattade den 31 dec. 1917 6,538 band och åtnjuter av församlingen för år 1918

i anslag 7,112.50 kr. (eller 3 öre pr bevilningskrona). Antalet boklån uppgick år 1917 till 39,549.

**Förs.
bibl.**

Styrelsens ledamöter.*Ordförande.*

Berglund, A. A. T., kyrkoherde.

Övriga ledamöter.

*Anderberg, A. W., kamrerare; *Hoffsten, C. F., magasinssförvaltare; *Söderholm, A. H., kontorsbiträde; Vallin, J. A., arkitekt; Wiklund, E. W., pastorsadjunkt.

Bibliotekarie.

Åhlander, F. E.

Förste assistent.

Godlund, C. A.

Dessutom en andre assistent.

Johannes församlingsbibliotek.

Frejgatan 25, Va.; expeditionstid: vardagar 6,30—9; under juni—augusti måndagar, onsdagar och fredagar 7—9.

Biblioteket öppnades år 1862 för medlemmar av Jakobs och Johannes församling; efter denna församlings delning överlämnades biblioteket år 1908 till Johannes församling. Biblioteket, som den 31 dec. 1917 omfattade 5,284 band, åtnjuter av församlingen för år 1918 ett anslag av 4,000 kr. Antalet boklån uppgick år 1917 till 19,374.

Styrelsens ledamöter.

Johannes församlings skolråd (se sid. 157).

Bibliotekarie.

Anderberg, Annie.

Dessutom ett biträde.

Östermalms församlingars bibliotek.

Sturegatan 38, Ö.; rt. Österm. 216; st. 16751; expeditionstid: vardagar 6—9, söndagar 7—9.

Biblioteket öppnades den 4 febr. 1901 efter initiativ av skolrådet i Hedvig Eleonora församling och genom anslag av församlingen och kallades till en början Hedvig Eleonora församlingsbibliotek; efter församlingsdelningen erhöll det 1906 namnet Östermalms församlingars bibliotek och äges nu gemensamt av Hedvig Eleonora, Oscars och Engelbrekts församlingar.

Förs. bibl. Biblioteket, som den 31 dec. 1917 omfattade 6,923 band, åtnjuter för år 1918 anslag av de trenne församlingarna med inalles 9,000 kr. Antalet boklån uppgick år 1917 till 32,122.

Styrelsens ledamöter.

Ordförande.

Engström, Lilly A., f. d. lärarinna (som ledamot vald av Engelbrekts förs.).

Övriga ledamöter.

Lagerstedt, N. G. W., f. d. läroverksråd, Källander, A. J., kyrkoherde, Bergström, J. A., kamrerare (suppl.) (valda av Hedvig Eleonora förs.); Huldt, Hilda Ch., lärarinna, Göranson, J. F., byggnästare (valda av Oscars förs.); Lindblom, K. A., rektor (vald av Engelbrekts förs.).

Bibliotekarie.

Strömberg, H. Erica M.

Biträdande bibliotekarie.

Dahl, Hedvig F.

Katarina församlings bokförråd.

Högbergsgatan 13, Sö.; utlåningstid: vardagar 7—8, tisdagar och fredagar 1,30—2,30 (15 juni—1 sept. endast onsdagar och lördagar 1—2).

År 1896 väcktes hos Katarina församlings kyrkostämma motion om inrättande av ett församlingsbibliotek. Med anledning därav beslöt församlingens skolråd att uppdraga åt sin ordförande och vice ordförande att utreda frågan. Skolrådets ordförande sökte på enskild väg samla medel till det föreslagna biblioteket och lyckades, dels genom gåvor, dels genom en konsert i Katarina kyrka anskaffa 2,792 kr., för vilket belopp böcker inköptes, varjämte ett större antal band också erhöles genom gåvor. På så sätt anskaffades omkring 3,000 band. Sedan kyrkostämman anslagit 500 kr. till inköp och inbinding av böcker samt lika stor summa till bokförrådets vård, öppnades bokförrådet för utlåning den 14 sept. 1898. Det blev genast mycket anlitat, i synnerhet av ungdom, vilket gav anledning till att en del barnböcker överlämnades till folkskolan för utlåning. Dessa böcker överlämnades sedan till folkskoleledningen, och blev detta en av anledningarna till upprättande av skolbibliotek i huvudstaden. Biblioteket, som under år 1910 erhållit ny lokal, och som efter församlingsdelningen ($\frac{1}{3}$ 1917) tills vidare jämval är avsett för Sofia församlings medlemmar, omfattade den 31 dec. 1917 8,130 band, och åtnjuter av församlingen för år

1918 i anslag 2,700 kr. Antalet boklån uppgick år 1917 till 8,045, fördelade på 1,014 låntagare.

Styrelsens ledamöter.

Ordförande.

Landquist, C. A. E., kyrkoherde.

Övriga ledamöter.

Brate, E., lektor; Klefbeck, E. A., kyrkoherde, stadsfullm.

Bibliotekarier.

Hagberg, Ellen A.; Andersson, Magdalena K.

Maria församlings bokförråd.

Timmermansgatan 28 n. b., Sö.; expeditionstid: måndagar 7—8, onsdagar 1—2.

I Maria församling fanns sedan gammalt ett bibliotek, inrymt i folkskolans gymnastiksal vid Timmermansgatan. Det hade tillkommit genom gåvor dels av böcker, dels av penningmedel. Biblioteket togs emellertid föga i användning. År 1895 väcktes därför förslag å kyrkostämma om medel till biblioteket, som då också erhöill ett anslag 300 kr.; för år 1917 höjdes anslaget till 500 kr. och har för år 1918 ökats till 1,000 kr.

Biblioteket omfattade den 31 dec. 1917 2,590 band. Antalet boklån under år 1917 utgjorde 556.

Styrelsens ledamöter.

Maria församlings skolråd (se sid. 161).

Bibliotekarie.

Edén, J. G.

Bromma folkbibliotek.

Skolhusen vid Bromma kyrka, i Alvik och i Bällstalund; expeditionstid: avd. vid kyrkan torsdagar 7—7,30, avd. i Bällstalund onsdagar 6,30—8, avd. i Alvik onsdagar 6—8.

Biblioteket grundlades på 1860-talet genom gåva av en samling böcker från en enskild församlingsmedlem. Denna första boksamling placerades i skolhuset vid kyrkan, men var under många år ytterst litet använd. Vid uppkomsten av Sundbybergs köping flyttades boksamlingen dit. Den kallades alltför »sockenbibliotek» och stod under kommunalstämmans vård. I syfte att vinna större användning av böckerna förändrades emellertid namnet till »skolbibliotek», och boksamlingens förvaltning överflyttades till

skolrådet och kyrkostämman. Den senare har sedan denna tid årligen lämnat anslag till bokinköp och avlönat bokvårdare, varigenom biblioteket i alla avseenden fått karaktär av församlingsbibliotek. Efter det boksamlingen vid nyssnämnda tid genom donation av böcker från en enskild samling erhållit en välkommen tillökning, delades den i tre delar, som placerades vid kyrkan, i Sundbyberg och i Alvik. Då Sundbyberg år 1909 i skolhänseende skildes från det övriga Bromma, fick köpingen behålla därvarande avdelning av biblioteket. I stället upprättades en annan år 1912 vid den nya skolan i Bällstalund. År 1915 ändrades namnet till »folkbibliotek» (för att underlätta erhållandet av statsbidrag), och ungdomslitteraturen avskildes samt tillades församlingens folkskolor såsom skolbibliotek (jfr sid. 162). Vården av det återstående, egentliga folkbiblioteket är numera anförtrödd åt en särskild, av församlingen utsedd styrelse. Biblioteket, som alltjämt består av ovan-

nämnda tre, var för sig självständigt verksamma avdelningar, omfattade den 31 dec. 1917 1,580 band, fördelade på respektive avdelningar: vid kyrkan 342, i Bällstalund 394 och i Alvik 844. Antalet boklån under 1917 utgjorde sammanlagt 2,268, nämligen vid kyrkan 218, i Bällstalund 676 och i Alvik 1,374.

**Förs.
bibl.**

Styrelsens ledamöter.

Ordförande.

Svensson, M. Th. K., kyrkoherde

Övriga ledamöter.

Hedvall, A. G., folkskollärare; Kilbom, K., redaktör; Olsson, K. A., förlagschef; Sandström, A. T. V., överlärare, kassaförvaltare.

Bibliotekarier.

Gerdelius, J. (avd. vid kyrkan); Bergqvist, J. A. (avd. i Bällstalund); Pettersson, Anna M. K. (avd. i Alvik).

